

192404

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ

LUDWIG ANZENGRUBER

PORUNCA A PATRA

TRAGEDIE DIN POPOR IN 4 ACTE

TRADUCERE

de

M. Baciú și I. E. Torouțiu

No.
17 — 19

Prețul Lei 2.—

EDITOR: I. E. TOROUȚIU

Librăria și Papetăria PAVEL SURU, Calea Victoriei 85, București

ANZENGRUBER

PORUNCA A PATRA

BCU Toate drepturile rezervate Iulij

BIBLIOTECA

LUDWIG ANZENGRUBER

PORUNCA A PATRA

TRAGEDIE DIN POPOR IN 4 ACTE

TRADUCERE

de

M. Baciu și I. E. Torouțiu

No.
17 — 19

Prețul
0.75 bani

© 1917 TOR. I. E. TOROUȚIU

Librăria și Papetăria PAVEL SURU, Calea Victoriei 85, București.

1.92404

TIPOGRAFIA „LUPTA“
NICOLAE STROILA
CALEA VICTORIEI 113,—BUCUREȘTI

LUDWIG ANZENGRUBER.

Peste mormântul lui Ludwig Anzengruber din cimiti-
rul central dela Viena, unde s'a născut la 29 Noemvre
1839 și a murit la 10 Decemvre 1889, se înalță un stâlp
de marmoră albă în forma unei mici capele. Pe frontis-
piciu se vede în bas-relief capul lui Anzengruber — cu
fața-i lungăreață, barba și mustățile stufoase, cu frun-
tea-i boltită și nasul acvilin — iar pe soclu o burgheză,
îmbrăcată în portul vienez, abia ajunsă lângă stâlp, —
căci capătul vălului de pe cap fâlfăie încă în vânt și un
picior încă nu e bine așezat —, se oprește lipindu-se de
el și-și întinde brațul stâng, împodobit ca metanii, de-a-
curmezișul stâlpului, ca și cum ar vrea să-l îmbrățișeze,
iar cu mâna dreapta își acopere o parte a feții, de pe
care se desprinde o adâncă durere: capul plecat, colțul
gurii lăsat în jos, aripele nasului ridicate nervos în sus...
Să reținem momentele principale ale monumentului și vom
vedea că ele caracterizează minunat de bine opera lite-
rară a lui Anzengruber.

Pe de-o-parte prin forma de capelă a monu-
mentului și prin metaniile din mâna femeii, pe
de alta prin chipul burghezei, sculptorul parcă ar
fi voit să spună: iată, acest om arătat prin scrisul
său: religia, credința, virtuțile, neadormitul glas al con-
științei, păcatele și patimile mari ale micilor oameni, ale
burghezilor.

Înainte de Anzengruber istoria teatrului german înregistrase două mari talente în direcția aceasta, pe Ferdinand Raimund (1790—1836) și Johann Nestroy (1802—1862), ale căror comedii și farse din popor, sau mai bine zis din burghezime, stăpâniră multă vreme scenele teatrelor naționale. În vreme ce însă cei doi de dinaintea lui căutau să biciuiască decadența morală a păturii de jos ridiculizând-o, Anzengruber având o inspirație mai firească află un mijloc mai sugestiv pentru îndreptarea răului: tragedia. — Ce-i drept, încercări de a se scrie piese cu subiecte din popor s'au făcut și înainte de Anzengruber, bună oară, în Germania, din partea lui Berthold Auerbach (1812—1882), care însă în sentimentalitățile sale dramatisate n'a înfățișat decât niște țărani din zile de sărbătoare, de paradă; în încercările lui Auerbach se recunoaște numai îmbrăcămintea țărănească, pe când trupul și sufletul, cu toate virtuțile și viciile lor, pe adevăratul țaran care trebuia să intre în acea haină l'a creat abia Anzengruber. Țăranii lui Berthold Auerbach cu înțelepciunile lor sucite și cu gesturile lor manierate par mai curând a fi niște cavaleri deghizați țărănește decât țărani în realitate. De aceea, Ludwig Anzengruber află un câmp vast, mulțumitor, nebătut de nimeni, când își caută izvorul de inspirație în pătura de jos.

La 1870 scrie cea dintâiu piesă din popor: „Preotul din Kirchfeld“ („Der Pfarrer von Kirchfeld“), care obține un enorm succes pe scena teatrului numit „Theater an der Wien“. Iată cuprinsul acestei piese, prin care autorul se făcuse cunoscut în lumea germană chiar delă prima ei reprezentare: În Kirchfeld păstorește tânărul preot

Hell, iubit fiind de toți parohienii săi; numai contele Finsterberg și învățătorul Altötting îi sunt vrăjmași. Totuși, ei nu-i pot face nimic, de vreme ce nu-i află nici o meteahnă. Intr'o bună zi preotul se hotărăște să iee în casa lui pe orfana Anna Birckmeier, ca ajutor pentru bătrâna sa țiitoare. Hell dăruiește tinerei fete o cruce de aur, care rămăsese dela mama lui. Un țăran, anume Wurzelsepp, care este căzut moralicește și care avusesese multe de suferit în viața sa, învinuiește pe preotul Hell în fața enoriașilor săi că ar întreține relațiuni de dragoste cu Anna. Necazul lui Wurzelsepp asupra preoților în genere se explică de altfel din următoarea întâmplare: Un alt preot, mai puțin indulgent decât Hell, refuzase să-l cunune cu aleasa inimii lui care era de altă confesiune. Țăranul fusese bun până atunci, dar, din clipa refuzului întâmpinat din partea preotului, s'a sălbătăcit cu totul, și acum își îndreaptă ura împotriva nevinovatului preot Hell. Căința vine, ce-i drept, dar prea târziu. Mama lui Wurzelsepp inebunind, se înecă; biserica nu permite ca sinucigașilor să li se facă înmormântare cu paradă bisericească; Hell însă, împotriva căruia clăcotea ura parohiei pe urma ațișărilor lui Wurzelsepp, binecuvântă cadavrul sinucigașei și-l înmormântează cu cinste. Fapta aceasta a preotului potolește mânia țăranului, care își recunoaște greșala și se căește. Dar totul e prea târziu, căci preotul, ca să scape de bănuiala grea din partea oamenilor, cu toată durerea ce-o simte; pentru că el de fapt iubește, în taină, pe Annerl, o mărită după feciorul Michel, apoi își ia rămas bun dela parohieni și pleacă pentru a răspunde înaintea superiorilor săi la învinuirile ce i s'au adus.

Punctul de plecare în „Preotul din Kirchfeld“ este contrastul dintre vechiul catolicism și ultramontanism. Neîn-găduirea căsătoriei preoților, oprirea unei stări sociale de a trăi trupește și ea, al cărei trup se compune din aceeași carne și din același sânge ca al întregii lumi, apoi oprirea căsătoriilor mixte, iată măsuri mult prea severe, am putea zice măsuri imorale, întru cât ele dau prilej de abuzuri, de scandală, de crime, cari întrec gravitatea pretensei fărădelegi a căsătoriei preoților sau a căsătoriei mixte. Iată o problemă foarte dificilă, pe care o pune Anzen-gruber în drama aceasta. Purtătorii principali ai acțiunii sunt preotul Hell și țăranul Wurzelsepp.

Ca a doua piesă, tot din popor, apare la 1871: „Țăranul sperjur“ („Der Melneidbauer“). Anzengruber ne înfăți-șează aici un tip de țăran, care prin jurământ strâmb și alte fărădelegi se ridică la bogății și înălțimi, cu neputiță de altfel de a le ajunge pe o cale normală și cu mijloace cinstite — și care se prăbușește la urmă chinuit fiind, ca și Wurzelsepp, de glasul conștiinței sale.

Dar, nu numai în tragedii ci și în comediile din popor, Anzengruber a rămas neîntrecut de nimeni pe timpul său, dacă nu, cu unele bucăși, neîntrecut în întreaga literatură germană.

Minunatul tip *Steinklopferhans*, filosoful satului din comedia „*Kreuz'schreiber*“ (1872) este un adevărat cap de operă ca concepție și caracterizare.

În „*Viermele conștiinței*“ („*G'wissenswurm*“) 1874, apare un ipocrit atât de bine prins, cum numai *Molière* ni l'a putut da.

Seriozitatea și bucuria vieții nicăiri n'au fost mai is-

cusit unite ca în farsa țărănească „**Indoita sinucidere**“ („**Der Doppelselbstmord**“), 1875.

Cu „**Heimg'funden**“ (1889), o comedie pentru sărbătorile Crăciunului, Anzengruber a câștigat premiul Grillparzer.

Deasemenea probleme sociale se tratează în piesele „**Der ledige Hof**“ (1876), „**Otrava de fecioară**“ („**'s Jungferngift**“) 1878, „**Indărătnica**“ („**Die Trutzige**“) 1878, „**Lovitura de pumn**“ („**Der Faustschlag**“) 1878.

La 1878 Anzengruber luă premiul Schiller și termină piesa „**Pata pe cinste**“ („**Der Fleck auf der Ehr**“).

În partea a doua a activității sale literare, dela 1877—1889, Anzengruber publică povestirile: „**Vienezi bătrâni**“ („**Alte Wiener**“) 1878, „**Primblări prin sat**“ („**Dorfgänge**“) 1879, „**Dintr'un văgaș locuit**“ („**Aus einem g'wohnten Geleis**“) 1880, „**Oameni cinstiți**“ („**Brave Leut' vom Grnd**“) 1880, și romanele din popor: „**Pata rușinoasă**“ („**Der Schandfleck**“) și „**Der Sternsteinhof**“ 1885.

Am lăsat în adins la urmă tragedia din popor „**Porunca a patra**“ („**Das vierte Gebot**“) 1878, pentru a putea vorbi mai pe larg despre ea. Părerile tuturor criticilor și istoricilor literari convin în a o găsi ca pe cea mai strălucită creațiune a lui Anzengruber și a epocii sale. Ba, unii se încumetă chiar să afirme că „**Porunca a patra**“ ar fi cea mai bună piesă din popor din întreaga literatură germană.

Atât ca fond cât și ca formă și tehnică, piesa nu lasă nimic de dorit. Poate servi drept model clasic pentru piesele din popor. Puterea tragicului e atât de sguduitoare,

încât cetind această piesă sau văzând-o pe scenă, simți că ți se strânge inima de durere sub impresia acțiunii. Subiectul e de altfel banal, dar cu atât mai mare merit îi revine lui Anzengruber, că l'a știut trata în așa chip, că piesa va putea trăi pentru toate timpurile și va putea ajunge pe scenele tuturor neamurilor. Există doar și vor exista întotdeauna părinți cari nu merită ascultarea copiilor lor și copii cari n'au parte de părinți cum se cade și sufăr din pricina lor.

Cuprinsul piesei „Porunca a patra“ este următorul : Burghezul Schalanter, stoler din Viena, a căzut cu desăvârșire din pricina beției și a demoralizat întreaga familie. Soția lui, Barbara, senzuală până la lascivitate — încearcă să seducă pre calfa Iohann; acesta însă e îndrăgostit de Iosefa, fiica soților Schalanter. Iosefa, la rândul ei, întreține relații de dragoste cu feciorul bogatului Stolzenhaler. Fiul acestuia, un tip foarte ordinar, după ce o folosește pe Iosefa lungă vreme spre a-și astâmpăra pofta de carne, se căsătorește cu Hedwig Hutterer, care și ea însă e amoretată de învățătorul ei de pian Frey. Părinții Hedwigei, cari doresc să se îmbogățească din nenorocirea copilei lor, o silesc să meargă în căsătorie după Stolzenhaler. Căsnicia, după cum se prevedea, este nefericită. Copilul născut din legătura lor e mai mult mort decât viu din pricina vieții destrăbălate de dinainte a tatălui.

Frey, alesul Hedwigei, amenințat să moară de foame, pentru că tatăl ei avea să spună în orice familie în care ar fi îndrăznit să caute lecții la pian, că învățătorul acesta obicinuește să învețe copilele a cânta pe alte coarde

decât pe cele ale pianului, intră în armată, spre a-și asigura existența. În același regiment cu Frey servește și Martin, fiul soților Schalanter. În vreme ce soră-sa, Iosefa, după ce-o părăsi Stolzenhaler, devenise cocotă, acesta fusese și el cuprins de patima beției, îndemnat fiind adesea chiar de însuși tatăl său. Martin nu cunoștea simțul datoriei, al cinstei și al demnității. De aceea, în armată, unde numai în zile de sărbătoare se umblă cu mânuși pe mâni, avea de repetițe ori conflicte cu Frey, care era superiorul său. Într-o zi Frey se întâlnește din întâmplare cu fosta lui iubită Hedwig și o roagă să-i aducă scrisorile lui, din timpul când purtau dragoste, la un birt dintr-o grădină publică, să i le dea înapoi, ca nu cumva să le afle soțul ei Stolzenhaler și pe urmă să aibă neplăceri. Bețivul Schazenthaler și cu fiul sau Martin aud convorbirea lor și urzesc un plan: Schalanter vrea să stoarcă bani dela bărbatul Hedwigei, ca să aibă cu ce bea, iar Martin vrea să se răzbune asupra lui Frey, din pricina căruia fusese de mai multe ori pedepsit în armată. La o oră anumită se întâlnesc toți la birt; se naște un conflict între Frey și Martin, care pe lângă că e amețit, mai e ațîțat și de tatăl său Schalanter. În cearta aceasta Martin, turbat de beție și de ură, îl împușcă pe Frey. În vremea aceea Hedwig ajunge așijderea în conflict cu bărbatul ei, Stolzenhaler, care aflase intențiile și gândurile Hedwigei din gura Schalanterilor. Soții Stolzenhaler așteptau tocmai vizita părinților ei; bărbatul o reține anumea acasă, fiindcă știa încotro avea ea să meargă. Dar Hedwig se furișează afară, sărind prin fereastră, și aleargă la birt, unde avea să se întâlnească cu Frey.

Ajunge însă prea târziu, căci Frey e în agonie. Ucigașul Martin e condamnat la moarte de către tribunalul militar. Înainte de a fi executată sentința, Martin în afară de preot, fostul său coleg de școală, nu dorește să vadă pre nimeni, nici pre tat'său, nici pre mă-să, nici pe soră-șă, decât pre bunică-sa Herwig. Aceasta este singura ființă evlavioasă, virtuoaasă, bună din familia lui Schalanter. De câteva ori, în timpul acțiunii, apare și face luători de samă pre copii (Martin și Iosefa), să fie onești și buni și să-și dea sama de prăpastia ce-i amenință... Dar soții Schalanter obștit amăriau sufletului ei, sfătuind copiii lor: „Nu vă uitați la gura bătrânei!” Despărțirea lui Martin de bunică-sa, Herwig, e sfâșietoare. Când ucigașului i se apropie ultimele clipe ale vieții, murmură îndurerat: „Ascultă de tatăl tău și de maică-ta, ca să-ți fie bine și să trăești mulți ani pre pământ...” Iar soții Schalanter, cari nici nu-și văzuseră și nu-și luaseră rămas bun dela copilul lor, morți de beți rătăcesc pe străzi împleticindu-și picioarele... „N'am avut noroc cu copiii noștri...”, zice în vag mama, iar tatăl încălcindu-și limba, răspunde scurt și semnificativ: „...sau ei cu noi...” adică: mai bine, zis copiii noștri n'au avut noroc cu noi...

Acesta ar fi cuprinsul dramei „Porunca a pătra”.

* * *

Pe cât de bogată este activitatea literară a lui Anzengruber, pe atât de săracă în evenimente e viața lui. Născut din părinți sărmani, burghezi din Viena, crescute în referinți foarte sărăcăcioase, mai ales după ce muri tatăl său, pe urma căruia văduva mumă primia o pen-

siune de 166 florini 40 cruceri pe an monedă convențională. Dela meseria de librar Ludwig Anzengruber trecu la teatru pentru a se face actor. Asociindu-se când unei trupe de ocazie, când alteia, cutreeră astfel timp de 10 ani orașele de provincie. După acest răstimp de rătăcire, primi o slujbă de copist la direcția de poliție din Viena, deoarece prin încercările sale literare încă nu izbutise să atragă atenția publicului asupra sa. Abia la 1870, când se reprezintă pentru prima oară piesa „Preotul din Kirchfeld“, deveni deodată cunoscut; succesul obținut îi îndreptă întru câtva și starea lui materială. Dar cu cât vaza lui Anzengruber creștea, cu atât mai înverșunată era campania împotriva lui a unei anumite prese, în frunte cu cel mai mare ziar vienez „Neue Freie Presse“. Profitând de problema religioasă, pe care Anzengruber o puse în bucata „Preotul din Kirchfeld“, ziarul „Neue Freie Presse“ provoca pe de o parte, pe de alta alimenta toate certele ivite între creștini din diferența lor de vederi. A trebuit să intervină un bărbat cu mare autoritate -- Heinrich Laube -- să ridice un energic protest împotriva odioaselor înscenări păgubitoare nu numai lui Anzengruber, ci și unei clasei sociale, și să facă o justă apreciere a operei lui Anzengruber.

La 1889 Ludwig Anzengruber avu de suferit o dure-roasă înfrângere sufletească: trebui să se înfățișeze înaintea tribunalului, pentru a divorța de soția sa. El a și murit în același an. Soția lui muri abia în Iulie 1914.

*

Poate că am înzistat prea mult asupra operei și vieții lui Anzengruber, care la noi a rămas până acum cu totul necunoscut.

Dar tomai deaceia, fiindcă e necunoscut, suntem îndreptățiți să insistăm mai mult asupra lui decât asupra altuia.

Dialectul vienez, în care Anzengruber și-a scris aproape toate lucrările sale, a contribuit mult la imposibilitatea cunoașterii lor până acum.

Publicând piesa : „Porunca a patra“, ne gândim la Teatrul Național, unde s'ar putea reprezinta cu mult succes. Poate că cetitorul se va împiedica în unele locuri de provincialisme, de expresii puțin literare; dar de multe ori am făcut-o intenționat: am lăsat persoanele să vorbească cum li-i portul.

Traducerea am lucrat-o cu prietenul Mihaiu Baci u în campania actualului războiu. Actul I-iu l'am tradus în Cernăuți, al II-lea în H o s z u m e z ő (Câmpulungul maramureșean), al III-lea și al IV-lea în N e m e t L i p c s e (Tatra înaltă).

București, la 25 Mai 1915.

I. E. TOROUȚIU.

PERSOANELE.

Anton Hutterer, rentier și posesor de case.

Sidonia, nevastă-sa.

Hedwig, fiică-sa.

August Stolzenhaler.

Schalanter, strugar.

Barbara, nevastă-sa.

Martin } BCU Cluj / Central University Library Cluj
Iosefa } copiii lor.

Herwig, mama Barbarei.

Iohann Dunker, calfă }
Michel, ucenic } la Schalanter.

Robert Frey, instructor de pian.

Iakob Schön, grădinar și îngrijitor de case la Hutterer.

Anna, nevastă-sa.

Eduard, fiul lor, preot mirean.

Höller, tovarăș de cărciumă cu Stolzenhaler.

Beller, băiat la grădinărie pe moșia lui Stolzenhaler.

Resi, fată în casă.

Stötzl, }
 Katscher, } „poame bune vieneze“.
 Sedlberger, }

Mostinger, cârciumar.

Tonl, nepotu-său, băiat de 5 ani.

Werner, medic.

Kraft, jude de instrucție.

Seeburger, jandarm.

Stöber, detectiv.

Atzwanger. temnicer.

Berger,

Minna, fiică-sa, } excursioniști.

Stille,

Tomerl, }

Schoferl, } vagabonzi.

Muștirea, vagabonzi, jandarmi, străji de noapte și ostași

Intâmplările din actul al doilea și al treilea se petrec la un an după cele din actul întâiu, în aceeași zi, de după amiază-zi până'n seară. Actul al patrulea însă, câteva săptămâni în urmă. Locul acțiunii e în Viena și în împrejurime, în timpul de față.

ACTUL I

O grădină despărțită de scenă, printr'un grilaj. In fund se vede curtea și o parte dintr'o clădire mai mare. Grilajul, la mijlocul căruia se află o poartă, se leagă în partea stângă de un tract lateralnic, de unde dă o ușă din casă în grădină.

SCENA I-a.

Schön și Anna lucrează în grădină.

Schön (*îngenunchează lângă un strat de flori*).
Câteva fire!

Anna (*strobește un strat, lângă dânsa se mai află o stropitoare*).

Schön (*neprimind nici un răspuns*). Câteva fire de papură! (*Ridicându-și privirea*) Ce faci acolo? Strobești același petec a treia oară.

Anna (*lasă stropitoarea din mână*). Uit'te, zău că-i drept. Ai vrut ceva?

Schön. Câteva fire... să leg niște bețe.

Anna. Vai de mine, le-am pus într'o stropitoare.

Schön. Și-ai umplut-o cu apă, și acum înoată acolo. Ian scoăte-le, ce stai?

Anna (*scoate legătura din stropitoare și-i dă câteva fire*). Numai nu vorbi așa de 'ndesat. Nu știi doar ce zi e astăzi? Poate să pice'n orișice clipă Sfinția Sa, feciorul nostru.

Schön (*îngână*). „Sfinția Sa, feciorul nostru?”
Firește, poate să vie, și de-a veni, venit a fi, dar asta nu-i pricină să-l faci pe n'aude, nu vede.

(*Se gude soneria.*)

Anna. Sună cineva. Poate chiar —

Schön. Ți-ai găsit, a suna ziua mare, când toate porțile's deschise.

Anna. In glumă.

Schön. Un preot nu glumește.

BCU Cluj (*Sună încă odată.*) Cluj

Anna. Auzit-ai acum?

Schön. Na, și asta-i una! (*lese repede prin poarta grilajului și o apucă spre dreapta.*)

Anna. Ha-ha, uite-l cum aleargă. Și el arde de nerăbdare, și încă se apucă de capul meu. (*la stropitoarea și împrășcă tot într'același loc*). Abia aștept să văd cum arată Sfinția Sa, feciorul nostru. Da rău s'or mai mâhni fetele de pe meleagurile aceste, când vor vedea, că s'a lăcut preot. Vai de mine, aici stropesc acum a patra oară.

Schön (*se'ntoarce*). Nu-i nimic. Vecinul nostru Schalanter, bețivanul de strugar, s'a întors dela recrutare cu fecioru-său, care se împleticea ca și tat'-său. Și vrând să mă surprindă cu noutatea asta, au sunat în batjocură. Au întrebat și despre

Eduard al nostru. Vreau să-l vadă, când a veni. Dar le-am spus în față, că nu-i vor face cea mare cinste.—

SCENA a II-a.

Cei dinainte. Hutterer.

Hutterer (*vine de după grilaj din dreapta*).

Anna. Săru' mâna, stăpâne!

Schön. Bună sara, 'coane!

Hutterer. Bună seara! Ei, azi vă vine feciorul, Eduard, nu-i așa?

Schön. Da, cică să vie.

Hutterer. Am auzit, că s'a preoțit!

Anna. Da, s'a făcut preot.

Hutterer. Câte nu-l așteaptă pe om din partea copiilor, când îmbătrânește! Parcă-l văd și azi înaintea mea pe ulițarnicul zdrențăros, și acum vezi, e coge-mi-te preot. După cât știu, învățase doar pentru alt-ceva. Cum de v'ați înduplecat așa cu una cu două? Cu asta putea să iasă mai ieftin la capăt într'un seminar.

Schön. Firește, de-am fi știut mai dinainte.

Hutterer. Cum, a dat peste dânsul evlavia așa busta?

Schön. Da, 'coane, asta-i o poveste ciudată. Știu bine, că te-ai mirat ani de-arândul, că ne-am dat chiar bucașica dela gură, numai să'nvețe băia-tul carte, dar asta așa se ține lanț una de alta.

Părinții mei au fost pălmași, n'au știut ceti și scrie, ci tatăl a zis, asta să nu se întâmple și la copiii noștri, ei trebuie să învețe ceva carte și, bine înțeles, ei au trăit cum au putut, dar ne-au trimis la școală. Și când era în gura morții mi-a spus mie, fratelui și surorii mele, zicând: „Vedeți, vouă vă merge acum cu mult mai bine, decum ne-a mers nouă, drept aceea să stăruiți: copiilor voștri să le meargă și mai bine decât vouă. La mulți nu se bagă de samă că trăiesc mai bine dar urmașii simt, dacă într'adevăr s'a îngrijit de dânșii, și de-ar face oamenii tot așa și nu s'ar gândi numai la ei, atunci și-ar putea orândui nevoile vieții de cu bună vreme și n'ar mai huli și cârti asupra lui Dumnezeu și a lumii“. Așa a vorbit—și de vorba lui ne-am ținut cu toții, eu, fratele și soră-mea. Și așa ne-am jertfit și noi pentru copilul nostru, dar nu ne pare rău, nu ne pare rău de fel, orișicum ar fi, nu-i așa, ce zici, babă?

Anna. Negreșit, nu ne pare rău.

Schön. Firește, credeam că voi putea spune și eu lui Eduard de pe patul meu de moarte: „Grijește și tu de copiii tăi, cum am grijit și noi de tine“, dar altfel a fost să fie. S'a întâmplat așa: Când era mai gata cu învățătura, a cunoscut o fată—nu râde, stăpâne—o fată, și ce fel de fată, spui bătrâna.

Anna. Vai de mine, stăpâne, aceea a fost odată o făptură drăguță, nici prea mare, nici prea mică, nici plinuță, nici slăbuță, așa de drept era crescută,

și-apoi fețișoara cea delicată și albă ca laptele, cu păr negru ca tăciunele, curală ca o icoană, c'un cuvânt ca o icoană, și așa de mândră, și era iarăși așa de tăcută, și așa de veselă, și iarăși așa de înțeleaptă și bună la inimă — (tot mai duios) — un copil așa de frumos, și draguț, și bun...

Schön. Na, na, acum începi iarăși a boci, ce-i zice mai pe urmă?

Anna. Tu m'ai făcut să plâng.

Schön (răsgândindu-se). Da, eu te-am făcut să plângi. Și, zic, tocmai pe atunci băntuia boala de vărsat în Viena, copila a picat la pat, și pe când sute și sute au scăpat, tocmai ea a trebuit să moară. Feciorul nostru a rugat familia să-i îngăduie, ca să vegheze la capul bolnavei, apoi a și stat toată noptica până'n zori la priveghiu și a petrecut-o până la groapă, dar din vremea aceea s'a făcut alt om. M'am supărat atunci rău pe dânsul și i-am zis: „Dacă părinții tăi nu mai însămnă nimic pentru tine, și lumea nu-ți mai face nici o bucurie, atunci du-te mai bine la mânăstire“. „Tată“, zice el, „nu fii copil. Mi-ați fost și-mi rămâneți pururea dragi, de lume nu vreau să fug, ea trebuie doar, să mă mângâie, dar“, zice el, „Philippine, Philippine a fost dragostea mea veșnică, de-i moartă sau vie, pentru mine ea tot trăește, de dânsa nu pot să mă despart, și de aceea aș dori din tot sufletul să trăesc ceva mai departe de învălmășagul lumii; la mânăstire nu mă duc, dar vreau să mă fac preot!“ Firește, i-am spus cât e de grea

starea preotească — dar după cum am văzut, el înțelegea mai bine decât mine, și-atunci am zis: „Până acum a fost datoria mea, de aici înainte e a ta, fă cum crezi.“ Apoi c'un fel de bucurie s'a apucat iarăși de'nvățătură, și a eșit preot — a eșit preot, da, și preoți ne trebuesc!

Hutterer. Da, câteodată, se'nțelege, avem nevoie și de dânșii, și eu am să-l rog, să cunune pe fica noastră Hedwig.

Anna (*mirată își încrucișează mânilor*). Ce spui, stăpâne! Se mărită,conița Hedwig?

Hutterer. Da, cât de curând chiar. E un adevărat noroc, de poți scoate din casă în chip cinstit așa o fată-bărbat. Ți-i lehamite, să tot iei seama de dânsa într'una și să o tot ferești și să o tot păzești. Iaie-și un bărbat, și grijească el de dânsa.

Anna (*intimă*). Maică Precistă, că de s'ar lua tinerii, cât de frumos ar fi!

Hutterer (*pentru sine*). Ce? Ce? Ea nu știe doară nimic, adică pe cine să-l presupue? (*Cu prietenie silită, iscoditor.*) Ian' ghici, cine-i mirele?

Anna. Ei, de ghicit l-aș ghici eu pe loc, dar ne temem numai, c'ar fi prea puțin pentru 'conița Hedwig.

Hutterer (*o bate prietenos pe umăr*). Cine-i?

Anna. Domnul Frey.

Hutterer. Frey? Ce Frey, cel ce clămpănește la pian? Nu, îndrăznească numai să-mi calce pragul! După tânărul Stolzenthaler trebuie să meargă, de vrei să știi; acesta-i omul care-ar putea îngriji

de dansa, și-atunci trebuie să fie fericită. Dar, frumoasă veste am mai aflat, și toate aceste s'au urzit în taină, fără știrea mea? Toată casa vorbește acum despre asta, și eu, stăpânul, să nu știu nimic! Ar trebui să mocnești numai acasă cu gloata și să nu faci nici un pas, măcar până la cârciumă, ca să nu ți se pună la cale pe din dos astfel de lucruri. Dar acum să ne socotim repede cu mă-sa. Sidi
(Iese prin ușa tractului de-alături.)

SCENA a III-a.

Schön și Anna.

Schön. Știu c'ai făcut un lucru!

Anna. Păcatele mele, m'a luat gura pe dinainte, că cine se gândește...

Schön. Dacă ești odată om pe lumea asta, apoi trebuie să gândești ce vorbești, așa cred eu. Acum ai!

Anna. Mai strigă și tu acuma, că nu mi-i destul de amar sufletul din pricina stăpânei și mai cu samă a 'conitei Hedwig. Și-a zis, că trebuie să se ducă după un prăpădit ca Stolzenthaler? Acesta-i omușorul, care avuse niște daraveri cu Pepi, fata lui Schalanter?

Schön. Da, și nu numai cu dânsa. Dar, hai să mergem, să nu mai auzim și altele.

Anna *(ieșind)*. Doamne! Doamne!

Schön *(ii urmează îngânând)*. Dă „Doamne!

Doamne!“ Când e prea târziu poate spune orișicine: „Doamne! Doamne!“

(*Amândoi ies prin poarta grilajului.*)

SCENA a IV-a.

Hutterer și Sidonia vin din tractul de-alături.

Hutterer (*aducându-și soția de mână*). Vino numai încoace. Vino! Ce aud? Ce-am trebuit să aud?

Sidonia (*surprinsă*). De, nu știut ce-ai auzit!

Hutterer (*râde oțărît*). Ha! ha! ha!

Sidonia. Râzi?

Hutterer. Nici nu-mi trece prin minte! N'am dece râde, și nici nu-i nimic de răs, și-o spun verde. E adevărat că Hedwig și învățătorul ei de pian și-au pus ochiul unul pe altul? E adevărat?

Sidonia. Dragă Anton...

Hutterer. Lasă-mă în pace cu „dragă“. Te întreb numai, și-au pus ei ochiul unul pe altul, și dacă-i așa, atunci unde și-au lost ochii tăi — ca mamă—?

Sidonia. Ce-i drept, am băgat de seamă că se cam apropie.

Hutterer (*batjocoritor*). Ah?

Sidonia (*scuzându-se*). Știu că nu i-am îndemnat eu.

Hutterer. Ce vorbă-i asta „nu i-am îndemnat

eu" ? Să fi dat seama, să nu le treacă nici prin cap astfel de gânduri proaste."

Sidonia. Am așteptat totdeauna să văd ce-i spune tu.

Hutterer (*perplex de tot*). Eu ? Dar, am știut eu ceva despre asta ?

Sidonia. Mă rog, Anton, să nu'nțelegi tu niște oameni așa de tineri, care nu se știu preface deloc ! Doar nu ești orb și-ți vei aduce doar aminte de cunoștința noastră...

Hutterer. Prostie ! Eu n'am fost învățător de pian, și tu n'ai fost fică de proprietar. Ce știu eu, cum pot ajunge să se iubească două ființe din stări așa de îndepărtate una de alta ca cerul de pământ, dintre care una trebuie cinstită și cealaltă urgisită ? !

Sidonia. Taci, Anton, fii cuminte.

Hutterer. Ce, poate nu-s ?

Sidonia. Acuma, după ce știi cum stau lucrurile, n'ai trebui, ca părinte bun, să te împotrivești norocului copilei noastre.

Hutterer. Și mai mult nimic ? Ești o mamă bună ? Mă îndemni să-mi dau singurul copil după un hămisit ? Slavă Domnului, că măcar eu mă îngrijesc mai mult de norocul ei. De măritat să se mărite, negreșit, dar am eu pentru dânsa un om, și încă ce fel de om ! Ce nu-ți place ? Dar de asta port eu grijă. Ai înțeles ? Acuma mergi înlăuntru, plătește-i domnului învățător de pian totul și-i spune totodată, că lecția de astăzi e cea din urmă ; apoi adu-mi copila 'ncoace,

Sidonia. Anton, numai nu te grăbi !

Hutterer. Aici nu-i nici o grabă, asta s'a sfârșit, între bărbați nu mai încape nici o vorbă, și dacă îți închipui, că m'aș putea hotărî cândva altfel, atunci te înșeli amar; mai degrabă îmi ucid copilul! Mii de draci! Mergi de fă ce-ți spun! Mă cunoști doar ce pot, când mă pun pe-atâta !

Sidonia. Da, da, mă și duc. (*Apucă spre tract clătînând din cap.*)

Hutterer. Așa-i dacă lumea e întoarsă! Pentru un băiat de bună seamă nu-ți trăsnește niciodată prin cap să iei o învățătoare, dar pentru o fată trebuie să fie învățător, și așa îți aduci în casă un Pierde-vară, și pe urmă vezi ce se'ntâmplă. Nenorocită cântare de pian, cui dintre noi doi i-ar fi trăsnet așa ceva prin minte! Bătrânul Stolzenthaler mi-a spus, că ar fi acum vremea să îngrijească de fecioru-său, iar eu bag de seamă, că și pentru fata mea e numaidecât vremea s'o văd odată cu cercul pe cap. Și doar se potrivesc amândoi de minune.

SCENA a V-a.

Hutterer și Frey vin din tract.

Frey (*iritat*). Ingăduie-mi, domnule Hutterer, numai o clipă.

Hutterer (*în batjocură, deosebit de prevenitor*). Mă rog, ce poștiți ?

Frey. Mi-a spus doamna să nu mai dau domnișoarei lecție de pian,

Hutterer. Da! Ați primit paralele?

Frey. Le-am primit.

Hutterer. Așa, cu asta suntem acum gata.

Frey. Bine 'nțeles, nu 'ndrăznesc să cârtesc ceva contra hotărârii D-voastre, dar țin de datoria mea ca învățător să vă fac luător de seamă, că deși mi-am dat cea mai mare silință cu domnișoara, care are un talent destul de frumos, totuși cred că vremea, cât a învățat, e prea scurtă.

Hutterer. Tocmai, și ce n'ai fi putut face cu vremea?

Frey. C'un cuvânt, domnișoarei îi lipsește încă dexteritatea.

Hutterer. Da, da, vezi, și D-ta ai fi fost poate în stare să o împodobești cu mai multă dexteritate, decum i-ar fi plăcut viitorului ei soț.

Frey (*se apropie de dânsul, într'un ton prietenos*). Domnule Hutterer, D-voastră știți.....

Hutterer (*pășind îndărăt, îl ia peste picior*). Domnule Frey, da, eu știu.

Frey. Domnule — nu-mi pot explica purtarea D-tale.

Hutterer. Nu? Imi pare rău. Ian' du-te o casă mai departe, poate afli acolo un tată, care să-ți vorbească mai lămurit. Ți-o doresc.

Frey. V'am aflat în duși răi. Poate altădată. Sluga plecată!

Hutterer. Slugă și mai plecată! Dar nu te mai osteni și altădată, căci rămân același. — Mă rog, încotro?

Frey (*o apucase spre tract*). Vedeți că-s fără pălărie.

Hutterer. Așteaptă. (*Strigă la ușă.*) Sidi, să aducă Hedwig pălăria domnului învățător.

Frey. Dar la ce să se ostenească damele?

Hutterer. Nu-ți place? Știu. (*Se plimbă încolo și'ncoace îngânând.*) Hm, hm, frumoasă seară, ce?

Frey. Pe mine mă'ntrebați?

Hutterer. Vezi bine!

Frey. Ciudat.

Hutterer. Nu aflu nimic ciudat. (*Se'ntoarce către cei ce intră.*) Ah, bine c'ați venit.

BCU Cluj / Central Library Cluj

SCENA a VI-a.

Cei dinainte. Sidonia și Hedwig vin din tract.

Hutterer. Hedwig, dă-i domnului învățător pălăria!

Hedwig (*în a cărei mână se află pălăria, o întinde lui Frey*).

Hutterer. Ei, ia-o! (*Cătră Hedwig.*) Domnul acesta nu va mai călca pragul casei noastre. Iți poți lua ziua bună dela cântarea de pian; căci ați dat-o pe altă strună, cum nu-mi prea vine la socoteală. Scurt zis, deacum înainte orice cântec se va îndepărta de tine și se vor apropia grijile vieții. (*Se'ndreaptă spre Frey, care se află încă tot într'aceiași loc.*) Da — sluga plecată!

Frey (*salută fără să spue vre-un cuvânt și pornește spre tract*).

Hutterer. Incotro mergi iarăș?

Frey. Trebuie să-mi fi rămas țigăreța pe pian.

Hutterer. Adu-ți-o! Așa un uituc, zău, te scoate din sărite. (*Cătră Hedwig.*) Ei, unde-am ajuns cu vorba? Da, se vor apropia de tine grijele vieții, tu îți vei îndeplini chemarea, — c'un cuvânt, ți-am aflat un omușor, despre care nu poți zice nici mâc, fă-mi dar pe plac și nu zice nimic.

Frey (*apare la ușa din fund*).

Sidonia. Nu amări biata copilă mai tare decum e. Spune-odată cine-i, ca să vedem unde bați șeaua?

Hutterer (*cătră Hedwig*). Il cunoști pe tânărul Stolzenhaler?

Sidonia. Ce, Stolzenhaler? Asta-i altă vorbă!

Hutterer. Ce, te miri?

Sidonia. Cred că ții doar la familia ta. (*Imbrățișează pe Hedwig.*) Copilă, vei fi cea mai bogată femeie.

Hedwig. Am dorit cândva?

Hutterer (*cătră Hedwig*). Ce spui, îl cunoști pe tânărul Stolzenhaler?

Hedwig. L-am văzut numai de vre-o câteva ori în treacăt.

Hutterer. Caută-ți dar prilej, să-l cunoști mai bine. Iată-i și portretul! (*Scoate un portret din buzunar, pe care i-l îndeasă.*) Iată-l!

Hedwig (*il respinge*). Mulțumesc.

Hutterer. Nu face nazuri.

Sidonia (*face de după spatele Hedwigei semne de nemulțumire*). Ce ți-i de cap, Anton?!

Hutterer (*aruncă o privire asupra portretului*). Ce dracu', fotografia asta nu-i de arătat, — e dela bucegiu. (*O ascunde repede; către soție.*) Da, a fost aseară o mică veselie... (*Cătră Hedwig.*) Așa-i, fotografia asta nu vrei s'o vezi! Bine, dar nici nu ți-o dau s'o vezi! (*Cătră Sidonia.*) A fost eri, da, așa o seară... (*Cătră Hedwig.*) Il vei lua fără să-l mai vezi înainte. S'a sfârșit!

Sidonia (*aspru*). Acum las' odată copilul în pace, să-și vie'n fire.

Hutterer (*foarte blând*). Da, cum crezi, dragă Sidi! Dar totuș cred numai, că va avea atâta curaj să spue da sau ba.

Sidonia. A spune, n'ai grijă! Las' pe mine, a spune dar! Nu'i așa, puilul mamei? (*Lingușitoare*). Vei duce o viață de minune, dacă vei merge după Stolzenhaler, și-afară de asta, ce bucurie pentru noi! Ai de spus numai un cuvînțel. Na, închideți ochisorii, deschide-ți gurița și spune da!

Frey (*intră prin poarta grilajului și se furișează după dâșii*).

Hedwig (*îngrozită*). Niciodată!

Hutterer. Ce?

Sidonia. Pentru Dumnezeu Sfântul, copilă!

Hedwig (*tare*). Nu mă las de Robert! (*Priveste spre poarta grilajului*).

Sidonia. Hedwig!

Hedwig. Nici el nu mă va lăsa! (*Aruncă iarăși o privire spre poarta grilajului*).

Hutterer (*se reculege pe 'ncetul din iritare*).

Așa ceva îndrăznești să ne spui tu nouă, părinților tăi? — Ce-i drept, ai avut de altfel o creștere bună! — Dar l-ai nenorocit pe omul acela — orișicum te-ai gândi, el. trebuie nimicit, în orice caz, și ai să vezi că 'n două luni nu mai are nici o lecție în casele, unde am să intru!

Hedwig (*cu mâinile încrucișate*). Tată!

Hutterer. Asta-i sfânt! S'a sfârșit! Și tu răsgândește-te, ce datorești părinților tăi. Ascultare, înțelegi? Părinții știu totdeauna mai bine ce se potrivește pentru copii, și de-ar trebui să te silesc la ceva, atunci te-aș sili și la norocul tău. Tu trebuie să trăești pe lumea asta mai bine decât noi, tocmai de aceea să poarte părinții de grijă, ca să le meargă copiilor ceva mai bine decum le-amers lor. Tocmai în locul acesta spusesese asta nu de mult și îngrijitorul casei noastre, și eu ca tată nu mă voiu lăsa doar mai pe jos decât un servitor! Vino, Sidi, s'o lăsăm acum în pace. Gândească-se singură. (*Merge spre tract*).

Sidonia. Dragă, despre învățătorul de pian nu mai încape acum nici o vorbă, tat'-lău e prea înfuriat asupra lui, nu-i mai strica sărmanului ce-luia, uită-l, și-apoi vom face ceva, să nu se mai audă nimic, numai ca să nu-și piardă lecțiile. Fii cuminte.

Hutterer. Nu mai căuta s'o îndupleci, să se încredințeze ea singură:

Sidonia. Va fi ea doar cuminte.

Hutterer. Am nădejde! (*Intră amândoi în tract*).

SCENA a VII-a.

Hedwig și Frey.

Hedwig. Vreau să mă silească la fericirea mea. Să-l silești pe cineva la fericire! (*Pune mâinile pe frunte*). Doamne, ce gânduri proaste!

Frey (*privește cu băgare de samă în jurul său, intră și pășește înainte*). Domnișoară Hedwig!

Hedwig. Robert! (*Il prinde cu pasiune de mâni și-l trage puțin la o parte*). De ce te-ai dus, când ți-am șoptit la ureche să nu mă lași?

Frey. Puteam isprăvi ceva, dacă aș fi rămas?

Hedwig. De-ai fi rămas, aș fi avut curajul să spun totul ce am pe inimă.

Frey. Și prin aceasta s'ar fi lungit numai și s'ar fi înăsprit încurcătura.

Hedwig. Ce cuminte! Robert, mă fac luntre și punte, numai să te scot din încurcătură. Spune-mi ce-i de făcut?

Frey. Nu cunoști destul de bine bărbatul ce îi se impune; ți-l voi descrie, și de nu vei mai ști nici atunci ce-i de făcut... (*Dă din umeri*). E un om fără multă cultură, fără oarecare însușiri mai bune; despre tatăl său se spune măcar că-i harnic, cuconășul însă nu urnește nici un deget și pune pe alții să lucreze pentru dânsul. Și-a pus doar de gând să guste viața, și de-ai ști

ce 'nseamnă pentru dânsul „a gusta viața“, atunci te-ai îngreșoșa de dânsul.

Frey. E un pas cutezat pe care ți-l propun, dar e singurul, vremea și împrejurările ne silesc. Hedwig, încrede-te cu totul în cinstea mea, — să fugim în lumea largă!

Hedwig. Și dacă nu s'ar putea asta, dacă n'aș fi în stare să mă hotărâsc tocmai pentru așa ceva?

Frey. Atunci soarta noastră e hotărâtă. În cazul acesta m'am hotărît să intru pe loc iarăși în armată, și atunci tatăl D-tale nu va mai putea zădărnici lecțiile, pe cari le-aș da recruților pe câmpul de exerciții. (*Suspinând*). Iar d-ta, Hedwig, — (*se 'ntoarce, o mică pauză*), — vrei să-ți dau scrisorile îndărăt? Central University Library Cluj

Hedwig. Nu, în mâinile d-tale știu că's sigure.

Frey. Pe-ale mele ardele.

Hedwig. Niciodată. Le păstrez ca o scumpă amintire.

Frey. Nu face asta. Aceste foi nenorocite ar putea ieși odată, din întâmplare, la lumina zilei și apoi nu-ți poți închipui ce ai avea de îndurat din partea bărbatului d-tale sălbatec.

Hedwig (*căzându-i la pept*). Robert!

Frey (*triumfător*). Hedwig! Mergi cu mine!?

Hedwig (*se desprinde din brațe*). N'am curajul — nu sunt destul de ușuratecă.

SCENA a VIII-a.

Cei dinainte. Hutterer și Sidonia apar la ușa tractului.

Frey. N'ai curajul să te crezi atât de ușuratecă, să-ți câștigi o inimă credincioasă pentru toată viața? Pentru Dumnezeu! numai slăbiciunea asta n'o am, să te văd aruncată în mizerie împotriva voinței tale. Păstrează-mi chipul tău curat, nu mă face să mi-l închipui decăzut și pătat cu murdăriile traiului ce te-ar încătușa. Hedwig, lasă-mă cu totul la o parte, nu te gânde defel la mine, uită-mă, și numai spre binele tău apără-te cu mâni și cu picioare de această legătură nenorocită!

Hutterer (*năvălind înlăuntru*). A, bravo, tare frumos să ați un copil împotriva părinților! Mizerabile, nemulțumitorule, asta-i răsplata, că te-am lăsat să câștigi bani în casa mea un an și jumătate?!

Frey (*furios*). Nu abuza de numele sfânt al părinților. D-ta îți jertfești doar lica numai unui capriț — unei înrudiri bogate — vrei să te 'mbogățești prin nenorocirea copilului!

Hedwig (*a căzut pe o laviță din grădină*).

Hutterer. Domnule — ține-mă, Sidi, de altfel se întâmplă acum o nenorocire!

SCENA a X-a.

Cei dinainte. Schön și Anna venind prin curte, aduc între dânșii pe Eduard.

Schön. Stăpâne, stăpâne, iată-l!

Anna. Acum e al nostru.

Schön (*încet*). Măi, aici s'a întâmplat ceva.

(*Pauză, nedumerire generală*).

Hutterer (*se reculege, pășește către Eduard*).

A, mă bucur. (*li întinde mâna*). Sfinția Ta, ai venit tocmai la vreme. (*Il aduce înainte*). Te rog, arată-i copilei mele datorințele ce le are un copil față de părinți! Noi îi dorim numai binele — și spune-i verde 'n față, ce să facă atunci, când crede că binele dorit de noi nu-i noroc?

Eduard. Să asculte și să-și puie nădejdea în Dumnezeu!

Hutterer. Așa-i! D-ta ești omul meu!

(*Cortina secundară cade*).

SCHIMBARE

Odaie neîngrijită, jumătate locuință. Ușă la mijloc, ușă lateralnică 'n stânga, care-i deschisă. În fund, la dreapta și la stânga ușii paturi, un pat e lângă perete la stânga ușii lateralnice. Lângă peretele din dreapta dulapuri. În față, la dreapta, o sofă, înaintea ei o masă, la stânga o masă de stolerit.

SCENA a X-a.

Barbara, Iohann și Michel.

(Cortina se ridică, Iohann lucrează la masa de stolerit, Barbara intră prin ușa din mijloc și aduce pe o tava de tînechea mai multe cești de cafea și un vas mai mare, ținând totodată între degete o coșărcuță cu copluri. Michel încă nu se vede).

Barbara. Iată cafeaua. Domnule Iohann, lasă lucrul la o parte. (Pune cele aduse pe masă și strigă). Michel! — Șezi colea, domnule Iohann! (Arută sofa).

Iohann. Mă rog, cocoană, cum vin la asta?

Barbara. Nu te mai întrece, suntem doar oameni cu toții. (Strigă mai tare). Michel! N'auzi?

Michel (din lăuntru). Da, cucoană! (Intră din stînga căscând a somn și întinzându-se). Ah! (Cască).

Barbara. Iar ai dormit?

Michel. Da, și am visat c'am să mă fac strugar.

Barbara (cătră Iohann). Curată batjocură, mustrul nu-și bate capul defel cu dânsul, și când vor trece anii de învățătură, nu va ști nimic.

Michel. N'are de-aface, tovărășia trebuie să mă sloboadă dela strugărit — din pricina lipsei de dovezi.

Barbara (ii întinde o ceașcă de cafea și o franzelă). Când va veni stăpânul, du-i cafeaua în jos!

Michel. Poate să'l chem mai bine 'n sus.

Barbara. Trebuie să i-o duci în jos, chiar dacă nu vine stăpânul! (*Cătră Iohann*). Poftește de ia, dragă domnule Iohann, ulcica asta e menită doar pentru d-ta.

Iohann. Așa de mare!

Barbara. Poftește de ia, că-i din toată inima.

Michel (*pentru sine*). Tare mare inimă trebuie să mai aibă stăpâna, de 'ncape atâta cafea într'ânsa.

Barbara. Cară-te și rămâi acolo jos în prăvălie, ca să nu fie prăvălia toată ziua în sama unui servitor!

Michel. Ar mai putea sta acolo și stăpâna câte-oleacă.

Barbara. Îți pasă ceva, obraznicule? Prăvălia e 'n sama maistrului. Eu am în casă destul lucru.

Michel. Sau domnișoara Pepi.

Barbara. Ea are de lucru 'n altă parte.

Iohann (*suspină*). A, !

Barbara. Acum nu te mai învărti pe-aici!

Michel. Și ce să fac cu cafeaua, dacă nu vine stăpânul?

Barbara. Poți s'o bei tu.

Michel. Dumnezeu primească! (*Duce ceașca la gură.*)

Barbara. He, ce faci?

Michel. Beau puțin, să nu se verse, ar fi păcat, mai bine-așa. Sărut mâna, 'coană. (*Iese prin ușa din mijloc.*)

Barbara (*il petrece*). Să nu te mai vâri atâta în ochi, m'ai înțeles?

Iohann (*singur*). Da, — (domnișoara Pepi — are totdeauna de lucru în alte părți!

SCENA XI-a.

Iohann. Barbara (*s'a întors*).

Barbara. Așa, dragul meu Iohann. (*Se așează pe celălalt capăt de sofă și-și netezește șorțul*.) D-ta, D-ta nu mânânci așîși nimic!

Iohann. Nu!

Barbara. Poate nu-i destul de dulce? O bucățică de zahăr? Iah apucă o franzelă sau un corn. Nu te mai lăsa poftit.

Iohann (*ia o franzelă*). Iată, jau, dacă se poate.

Barbara. Pentrucă suntem acuma așa numai noi între noi, trebuie să-ți spun; măcar că nu ești de multă vreme la noi, totuși am băgat ceva de samă la d-ta, hâtrule ce ești.

Iohann. Ce, — la mine?

Barbara. Na, na, taci numai, ce-i tânăr tot tânăr rămâne, și-mi place și mie, când văd pe cineva cu foc. Dar văd că Pepi nu-ți iese din cap.

Iohann (*se 'neacă cu o coajă de pâne*). Uhu! (*Tușește*).

Barbara. Dar asta nu-i nici un păcat.

Iohann (*râde perplex*). Ha-ha-ha, nu-i, nu-i, ha-ha!

Barbara. Da-i o prostie.

Iohann. Da? Și de ce?

Barbara. Fiică-mea nu-i pentru d-ta. Mai întâiu n'aveți nimic unul cu altul.

Iohann. Nu! De-o-cam-dată.

Barbara. Și-apoi unde mai pui că are prietenie veche cu feciorul stăpânului de casă.

Iohann (*suspină*). Da!

Barbara. De aceea trebuie să fii cuminte. Uită-te, Iohann, (*apropiindu-se cu intimitate*) trebuie să fie numai decât o fetișoară tânără?

Iohann (*se 'ndepărtează puțin*). Știi, mi-ar plăcea mai bine.

Barbara. Da, fiecare cu gustul lui, dar calul de dar nu se caută 'n gură. — Mânâncă, nu lăsa nimic, să nu rămâie franzele că se usucă. Strânge-le. (*li vâără cu mâna dreaptă o franzelă în buzunarul drept și întinzând brațul pe după spate, îi vâără una cu stânga în buzunarul surtucului din partea stângă.*) Așa — vezi — așa!

Iohann (*susflă*).

Barbara. Ian uit'te odată la mine, Iohann.

Iohann (*ține o franzelă de-asupra ulceleii vrând s'o rupă*). Dă, dacă vrea stăpâna. (*Se 'ntoarce puțin spre dânsa*).

Barbara (*se apropie mai tare*). Nu-ți plac de fel?

Iohann (*scapă de spaimă franzela în cafea*). Ah! (*Sare și privește în ulcică*). Na, s'a duș toată franzela.,,

Barbara (*se ridică și ea*). Nu-i nici o nenorocire! Vei pescui-o îndată, unde 'noată? (*Stă lângă dânsul, îl cuprinde cu stânga, iar cu dreapta îl bate peste obraz, apropiindu-și tare fața de-a lui*). Iohann!

Iohann (*se smuncește*). Dă-mi drumul! — Pentru Dumnezeu! — Ai înțeles? 'S un ucenic drept, credincios! Mai bine flămând în raiu, decât încărcat cu tot felul de mâncări în iad. (*Scoate franzelele una câte una din buzunar și i le aruncă înainte*). Na! Na! (*Se aude soneria*).

Barbara (*strânge repede franzelele*). Da, da, vin pe loc! (*Aruncă franzelele în coșărcuță și totodată o privire încruntată asupra lui Iohann*). Ce crezi adică despre mine? (*Iese furioasă*).

Iohann. Așa ceva nu mi s'a întâmplat încă nicăiri.

SCENA a XII-a.

Iohann. Barbara. Stolzenhaler și Iosefa.

Barbara (*dă drumul Iosefei și lui Stolzenhaler să intre, ea rămâne puțin afară*). Intrați numai, copii. Se și 'ntunecă, vă fac lumină 'ndată.

Iosefa (*îmbrăcată în haine scumpe, însă fără gust*). Domnule Iohann!

Iohann (*grăbește spre dânsa*). Iată-mă's, domnișoară Pepi.

Iosefa (*iși ia pălăria și vâlul de pe cap și i le dă*). Na, pune-le pe pat.

Iohann (duce lucrurile primite spre stânga și se 'ntoarce apoi îndărăt).

Iosefa (merge spre sofă, se așează și-și razimă capul de podul palmei).

Stolzenhaler (un om tânăr, gătit deasemenea fără gust, cu degetele pline de inele grele, c'un lant de ceas bătător la ochi, ține între dinți o țigaretă prețioasă, însă foarte masivă, se 'ntinde peste masă și vorbește cătră Iosefa). Vezi, puiule, îmi pot închipui ce ai acum pe suflet, căci oameni ca mine nu hoinăresc pe bulevardele vienezze. De aceea scuze și scâncituri nu-ți pot ajuta nimic.

Barbara (intră cu o lampă și o pune pe masă). Impacă-te, domnule Stolzenhaler, dacă-i ea cumva de vină. — De ce ți's ochii roși? Ai plâns.

Stolzenhaler. Pentrucă-i mută, de aceea am adus-o și astăzi acasămai degrabă ca de obicei.

Barbara. Da ce s'a întâmplat iarăși?

Stolzenhaler. Dă, mamă soacră, oricum, la dreptul vorbind, n'a fost prea bine! Inșă ce am pe inimă, aceea mi-i și pe limbă, aș fi trebuit să-i spun mai înainte, de ce i-ar spune alții străini? Bătrânul meu a vrut să mă 'nsoare, și deoarece am vrut mai mult să scap de dânsul, decât să-i fac pe plac, de aceea n'am putut spune ba. E și asta o schimbare, și o schimbare trebuie să aibă omul, de altfel ar fi viața prea monotonă.

Barbara (curioasă). Mă rog, și cine-i mireasa, dacă se poate să știi?

Stolzenhaler. Fata Hutăroaei din vecini.

Barbara. Fată curățică, părinți bogați.

Stolzenhaler. Na, cu alta nici n'ar fi 'ndrăznit bătrânul să s'arăte.

Iosefa (*plânge 'n batistă*).

Stolzenhaler. Na, uite-o ce face. Poți să-i arăți doar cuiva ce fel de om e, dar să-i tot arăți într'una, la dracu', e lucru prea prost.

Barbara. Pepi!

Iosefa (*plângând*). N'are să-mi poruncească nimeni, nimeni, cu atât mai puțin el, pot plânge cât îmi place.

Iohann (*plânge și el de milă*). Asta-i va fi doar permis domnișoarei Pepi?

Stolzenhaler. Slăva Domnului, c'a mai început încă unul să-i ție hangul, ah, să te tot petreci. (*Iși ia jobenul — clac — de pe masă și-l apasă pe-o parte*). Noapte bună, mamă soacră! (*Iese prin ușa din mijloc, suerând o melodie cunoscută*).

Barbara (*de lângă Iosefa*). Noapte bună, domnule Stolzenhaler!

SCENA a XIII-a.

Cei dinainte fără Stolzenhaler.

Barbara. Dar ce ți-i, Pepi?

Iosefa (*sare și aleargă prin odaie*). Nu mă mai întreba! Cum să nu mă supăr? De doi ani, de când umblu cu omul acesta, i-am suferit toate

apucăturile, pentrucă mi-am gândit, s'a deprinde cu mine și'n sfârșit tot mă va lua, și-aș fi fost fericită, aș fi fost stăpână 'n casă și-aș fi putut râde de toate celelalte.

Barbara. Ast'ai crezut? Nu te-am ținut așa de proastă.

Iosefa. Și dumneata, mamă, ai știut dinainte, că se va întâmpla așa?

Barbara (cu siguranță). Cum să nu...

Iosefa. Și cu toate astea l-ai primit în casă?

Barbara. Puteam eu oare să nu primesc în casă pe feciorul stăpânului, căruia îi datorim chiria pe nouă luni de zile?

Iosefa. De aceea trebuiai să nu mă lași din ochi, nu să umbli lela și să stai cu alții prin cele crâșme, lăsându-ne de capul nostru.

Barbara. Copilă dragă, dacă ai nevoie de om, nu te poți îndușmăni cu dânsul, ce să faci, trebuie să închizi un ochiu; tu ești tânără și veselă, ai nevoie de petreceri și găтели, pe cari nu ți le-am fi putut da, și tu n'ai fost crescută pentru lucru.

Iosefa. Și de ce — de ce n'am fost crescută pentru lucru?

Barbara. Un lucru greu nu s'ar fi potrivit pentru tine, și ceva ușor n'am fi avut de loc nevoie să te lăsăm să 'nveji, și-am fi putut sta alfel, dacă tat'-tău n'ar fi scos tot banul din casă. Tat'-tău e de vină la toate.

Iosefa. Ce am eu de-acolo? Bulendrele și să-

răciile astea de juvaere vor fi în curând zălogite sau vândute, voiu rămânea o ființă sărmană și părăsită, care nu va mai avea nimic decât un nume rău și la care nu se va mai uita nici un bărbat.

Barbara. Ian taci! Ți-or veni destui și prea destui. Așa o fată ca tine, fie cum ar fi, niciodată nu va fi rea pentru cineva! Inșă dacă ți-i numai decât de-un bărbat... Trebuie să fie așiși pe loc?

Iosefa. Lasă-mă 'n pace!

Barbara. Fără șagă, am unul de-a gata, nu-mai trebuie să te' nvârtești.

Iosefa. Aș vrea să știu cine-i?

Barbara. Intoarce-te numai! (*Se 'ntoarce către Iohann*).

Iohann (*apucă lucrurile de deasupra și de lângă masa de strugărit și le pune 'n rânduială, — dă spăriat din umeri*). Stăpână! — (*Stă cu genunchii plecați și cu mâinile încrucișate peste piept*).

Iosefa (*se schimbă într'o veselie ușuratecă*). Iohann al nostru? Ha-ha-ha! (*Il bate ușor peste obraz*). Puiule!

Barbara. Ha-ha-ha!

Iohann (*îngână hohotul amândurora*). Da — hm; hm — da, hm!

SCENA a XIV-a.

Cei dinainte. Schalanter și Martin (*intră prin ușa din mijloc*).

Schalanter. Bravo, da știu c'aveți veselie! Să tot stai.

Barbara. Ei, vii acum dela recrutare? Ce-i?
Schalanter (*arată țidula din pălăria lui Martin*). Nu vezi? L'au luat. Firește. Așa un flăcău să nu-l iaie?

Barbara (*se apropie de Martin ținându-și șorțul pregătit pentru lacrimi*). Intr'adevăr, trebuie să te duci dela noi, Martin?

Martin. Da, însă nu face, mamă, să-ți moi din pricina asta, să-ți moi șorțul cu lacrimi.... Nu se plătește...

Barbara. Nu te doare inima, că trebuie să te desparți de oamenii tăi?

Martin. Și așa nu putem fi de veci la olaltă. Ei, și-ar fi alt-ceva, dacă m'ar duce cine știe unde, departe de Viena, Dumnezeu știe pe unde; dar vezi deocamdată eu rămân aici.

Barbara. Da, ai dreptate. Și cine știe, dacă nu-i mai bine să te desparți odată de tat'tău?!

Schalanter. Poate de aceea, că tu îngrijești așa de bine de copilă?! (*Către Iohann.*) Dar D-ta, Iohann, ce mai faci pe aici, în vremea asta așa de târzie? Mergi și D-ta la crăsmă ca toată lumea!

Iohann (*iși schimbă surtucul, apoi își ia pălăria. Amândouă atârnau într'un cuier de pe păretele din stânga*).

Schalanter. Să vă spun! Am fost între cei dintâi, cari au venit la rând. Cum l-au văzut, au și strigat: „Recrutat“. „Pe acesta îl iau la regimentul meu.“ Cât pe ce să se rupă după dânsul. De multe ori am spus, și-o spun și acum, că are

s'o ducă departe. E cuminte și sănătos, mai mult ce-i trebuie? Prietenii m'au probozit, că l-am dat numai la școala primară și nu l-am lăsat să'nvețe la școalele cele mari. Le-am spus, că un măgar nu se încumintește, să'nvețe chiar și de doftor, un om tâlhar la cap are destul și prea destul școala primară. Să vezi, că asta are să se adeverească și la dânsul! Ce mi-ar ajuta, dacă aș mai ști pe atâtea și dacă aș putea vorbi încă pe atât de frumos, orișicum așa-cum sunt, pot sta de vorbă ce orișicine despre toate cele, despre omor, despre foc; dar când nu-i mai mult lucru de șagă, atunci tot vorba mea rămâne deasupra.

Iohann. Plecăciune! (*Iese prin ușa din mijloc.*)

Schalanter. Fii în paza Domnului! Nu pot suferi pe omul acesta; de n'ar li muncit ca un rob, nu l-aș fi ținut nici aceste 14 zile cât a stat.

Iosefa (Către Martin). Iți place să fii soldat?

Martin. Să-mi placă? Greu să-i placă cuiva ceva cu sila.

Schalanter. Nu te lua pe gânduri. (*Il bate pe umăr.*) Eată omul, din care are să se aleagă ceva, de ce-i doar flăcău? Am spus-o și-o spun. (*Către Barbara.*) Și-acum, măi muiere, lăte'ncoace! De ce bei, de ce ți-i sete, și toată ziulica n'am îmbucacat nimic, ian' scoate ceva!

Barbara. N'am nici un ban.

Schalanter. Nici un ban?

Barbara. Doar nu mi-ai lăsat nimic.

Schalanter. Să-ți mai las ba...! Nu-mi deșerți

tu oare tot săltarul, cum mă mișc numai un singur pas din prăvălie?

Barbara. Azi n'am vândut nimic.

Schalanter. Se poate să nu fi vândut nimic? Da, da, așa să trăiești tu! De câte ori mă chiorăști, și-i da odată sama! De astă-dată trebuie să tac, ca să nu-i strici copilului și ziua de astăzi. Na — (*aruncă o pungă pe masă*) — am avut o comandă — iată cauția, și acum o stric. Nu-mi trebuie nici o comandă. Ziua de astăzi mi-i sfântă. (*Dă Barbarei o bancnotă.*) Na, adu-ne vin și ceva de mâncare — dar, te rog, ceva bun! Așa o zi mai rar...

Barbara. Da, mă rog, tu duci tot bunul la crâșmă, ca și când am avea în fiecare an 365 de feciori, și'n fiecare zi recrutare. (*Dă să meargă.*)

Schalanter. I-ascultă! (*Arată spre tacâmul de cafea.*) Astea le poți lua de aici!

Barbara (*ia tacâmul de pe masă*). Te'mpiedecă?

Schalanter. Da, pentrucă mi place rânduiala! Să-mi zici câne, de nu stau astea acum de două eesuri pe masă.

Barbara. Da cum nu! (*Iese prin ușa din mijloc*).

Schalanter (*se repede spre ușa din mijloc, o izbește și strigă după dânsa.*) Trebuie să vorbești totdeauna tu la urmă?!

Barbara (*de afară*). Câne!

Iosefa (*merge spre stânga, și se'ntoarce abia când intră Hedwig*).

Schalanter. N'ai intr'at bine'n casă, și trebuie să te și amărăști, și-apoi mai au oamenii gură, să-ți scoată nume rău, că nu te mai ții de casă! Da, dacă ar fi casa asta casă, dar așa uit'te ce-i pe aici — nici tu rânduială, nici tu bani, nimic. De-ar fi fost casa asta ca lumea, atunci n'am fi tras rușine cu fata, și tu n'ai fi trebuit să te necăjești la oaste trei ani de zile, puteai să faci numai un singur an ca tânăr cu termen redus. Dar cine-i de vină la toate astea? Mă-ta e de vină la toate!

Martin (*se lasă a lene pe sofa*). Nu mai începe iarăș cu dansa, când se va întoarce. Aș vrea să am liniște puținele zile cât mai stau pe aici.

Schalanter. Și pentrucă vrei tu să ai liniște, să nu pot spune eu un cuvânt?

Martin. Nu mi-i de vorbă, dar nu vă sfădiți. Nici vecinii nu se vor speria, dacă nu vă vor auzi câteva zile sfădindu-vă; după ce mă voi duce, puteți începe din nou, dar până atunci nu vreau să sulăr așa ceva.

Schalanter. Nu vrei să suferi? Dar aș vrea să știu, cine-i adică stăpân aici între acești patru pereți, te'ntreb, cine?

Martin. Ce, nu cumva vrei să'ncepi acum și cu mine?

Schalanter. Cu tine? Niciodată! Suntem de-o samă? Ai putea blești ceva înaintea mea? Frumoasă treabă! Am să mă răfuiesc eu odată și cu tine, n'ai grijă! Avem să ne sfădim rău! Că ce

ești tu adică față de mine? Un mucos!?

Martin (*sare dârz, cu ochii aprinsi de mânie*).
Ce-ai spus? (*Impinge masa de lângă dânsul și se repede spre Schalanter.*)

Schalanter (*se dă 'napoi*). Ho-ho!—am uitat—
acum știu că nu mi-i ertat să-ți spun așa ceva.

Martin. Atunci nici nu-mi spune! Asta n'are
voe să-mi spue nimeni. Cam de mult nu sufăr
așa ceva.

(*Bate cineva la ușă.*)

SCENA a XV-a.

Schalanter, Martin, Iosefa și Herwig.

Herwig (*o bunică bătrână, îmbrăcată sărăcăcios, intră încet, c'un toiag în mână, prin ușa din mijloc*). Bună sara!

Iosefa (*intră din stânga*).

Schalanter (*pentru sine*). Uha, mama soacră!
(*Tare*) Bună sara! Iartă-mă, să mai răsufli puțin.
(*Iese prin ușa din mijloc.*)

Herwig. Nu bănuieți — am venit numai pentru
copii. (*Pășește înainte.*) Dumnezeu cu voi! (*Amenință pe Martin eu degetul*). Pe tine te-am auzit
strigând tocmai din bucătărie.

Iosefa (*pune un scaun în mijlocul scenei*).

Herwig. Să trăești, Pepi. (*Se așează.*) Așa, iată
c'a venit iarăș bunică și acum băgați de samă ce
vă spun. Când erați încă mici, am trăit aici în casă

și v'am văzut crescând sub ochii mei. Dacă le plac străinilor toate blazgoniile copiilor, ei, treacă, meargă, dar de le plac și părinților, atunci nu-i a bine. —Și n'a fost a bine.—S'a putut spune despre voi tot așa de puțin ca și despre alți copii, c'ar trebui să fiți odată frumoși și cumiți, și-ați fost crescuți amândoi astfel, ca tu (*arată spre Iosefa*) să fii cea mai frumoasă, iar tu (*arată spre Martin*) să fii cel mai cuminte! Și ridicându-vă voi, s'a ridicat și o mândrie tare primejdioasă, despre care nu-ți poți da sama, pe ce se razimă și de ce mai trăește. Impotriva acesteia am vorbit destul și nici n'aș fi încetat cu vorba, până nu v'ați fi săturat de mândrie și v'ați fi pocăit, dar mai degrabă s'au săturat părinții voștri de vorba mea și-au zis: „Nu vă uitați la gura bătrânei!“ Da, și atunci bătrâna și-a strâns lucrșoarele și s'a dus, că nu putea să vadă și să tacă. Bătrâna le era doar bunică. (*Intărește vorba bătând cu toiagul.*) Și-am mai venit pe urmă la voi, când erați mai mărișori, am venit să văd ce s'a ales din voi. Și-am văzut destule. Tu erai frumoasă, dar nici pe departe cea mai frumoasă, și tu, nu erai prost, dar nici pe departe cel mai cuminte. Asta ați știut-o și voi destul de bine, dar n'ați mărturisit-o nici unul. (*Către Iosefa.*) După un meseriaș cinstit nu te-ai fi dus—dar după un fecior de proprietar tot cu fugă. (*Către Martin.*) Și tu te năpusteai ca un lup asupra liecărui, care te-ar fi atins numai c'un cuvîntel, și la urmă tot tu

erai cel nevinovat în mintea ta. Aceeași mândrie, despre care am vorbit mai 'nainte, a făcut pe unul dintre voi ușuratic, pe celălalt sălbatic. Și ție, Pepi, ți-am spus îndată la început: Nu umbra lela pe drumuri, păzește-ți cinstea. Și lui Martin i-am spus: Lumea nu știe nimic altceva despre tine, decât că ești doar un bețiv și-un bătauș, și cu astea n'ai ce te făli, nu te îngâmfa! Și-atunci iarăși au spus: „Nu vă uitați la gura bătrânei!”—Ei, și așa v'am vorbit hăt des în anii copilăriei, pe urmă mai rar, și acum vă vorbesc poate pentru cea din urmă oară! Am venit, pentrucă am auzit că pe tine te-au luat la armată, și (*către Iosefa*) că tu te-ai certat cu feciorul lui Stolzenhaler.

Martin. Va să zică totuși?—Bine ți s'a întâmplat.

Herwig. Nu te bucura, Martin, de nenorocirea altuia.—Am venit, pentrucă mă simt datoare, am venit—și chiar dacă s'ar zice iarăș: „Nu vă uitați la gura bătrânei!”—am venit să vă spun: Copii, acum e prilej și vreme să fiți odată cumiți! Mi-ați făcut destulă grijă, multe nopți n'am dormit din pricina voastră, și voi nu vă puteți da sama, unde poate ajunge omul ușuratic și omul sălbatic. (*Se ridică.*) Vă rog cu mâinile ridicate, pentru Dumnezeu, fiți cumiți, ca să mai trag și eu pe lumea asta nădejde de bine dela voi! (*Se apropie de Iosefa.*) Vezi, draga mea Pepi, acum ai rămas iarăși singură. Ai fost tânără, așa de tânără și fără pază,—cu atât mai rău—nu vreau să te silesc—

dar nu mai face a doua oară așa ceva, întâiași dată
 ți se iartă, dar rămâi la atâta, dar a doua oară s'ar
 răsândi omul, pentrucă se teme, că iertarea și
 ușurătatea n'ar mai avea nici un sfârșit, și nici
 Dumnezeu, nici tu nu le-ași putea pune capăt. Fii
 cuminte, și-ți spun, cum ți-am mai spus odată :
 Păzește-ți cinstea!—(Se 'ndreaptă către Martin.)
 Și tu, Martin, dragul meu nepot, vii acum la ar-
 mată numai între străini, și acolo, ce-i drept, se
 poartă mănuși, dar numai la paradă, după cum se
 spune, dealtfel nu umblă cu tine ca și c'un ou roș.
 Gândește-te, unde ai putea s'ajungi cu sălbăticia
 ta, crezându-te mai presus decât alții. N'ai pricină.
 Uită-te, cum te-a făcut tat'tău mai înainte „mucos“
 crezi într'adevăr, că dovedește cineva că-i bărbat
 și-i cuminte, când strigă ca un sălbatic!? Deaceea
 fii cuminte, Martin, și-ți spun, cum ți-am mai spus
 odată : Nu te'ngâmfa! (Intr'aceste s'au retras toți
 puțin mai înapoi, ea se târâe încet spre ușă, unde
 atârnă un vas de aghiazmă, și face semnul crucii
 pe fruntea Iosefei) Așa, Pepi! (Merge spre Martin.)
 La tine n'ajung așa de sus. (Îi face semnul crucii
 pe piept.) Așa! Și acum, liți în paza Domnului!
 Fiți cuminți, copii,—fiți cuminți! (Iese prin ușa din
 mijloc.)

Martin (pășind încet înainte). Pepi!

Iosefa. Ce-i?

Martin. Nu știu de-a fost bine, că s'a dus
 bunica dela noi, pe când eram încă mici!

SCENA a XVI-a.

Martin și Iosefa; prin ușa din mijloc intră
Schalanter și Barbara, aducând sticle de vin și
tacâmuri cu mâncări.

Schalanter. Iată-ne! După ce-ați ascultat predica, vă puteți acum întări.

Barbara (*așează pe masă tacâmuri și pahare.*) Știu eu cum e mama; după vorba ei ar trebui să se poarte copila ca o călugăriță.

Schalanter (*umple paharele*). Și Martin ca un călugăr. Ce să-i faci, e bătrână biata și nu mai înțelege lumea de azi.

Schalanter și Barbara. Nu vă uitați la gura bătrânei!

Martin și Iosefa (*privesc unul la altul și trebuie să râdă*).

Schalanter. Nu trebuie să placeți nimănui decât părinților voștri. Nu vă lăsați duși în ispită. (*Către Martin.*) Tu ești totdeauna ceva, chiar de n'ai fi nimic, ești totdeauna mai mult decât alții. (*Arătând spre Iosefa.*) O vezi, de vrea, astăzi poate să fie actriță, nu-i trebuie glas, e vorba numai de text și de puțină încercare, ca să ajungă deparle.—Să ciocnim, ca să avem bucurie cu copiii noștri. (*Cântă.*) Să trăiască, să trăiască mulți ani!..

(*Orchestra prinde melodia.*)

Toți (*cântă și ciocnesc. Păharul lui Martin se sfarmă 'n bucățele.*)

(Cortina cade repede.)

(Orchestra prinde sunetul zăngănitor al fărîmăturilor de sticlă și continuă apoi muzica între acte.)

ACTUL II

Teatru scurt. Prospect. Faşada unei case principale, parter înalt.—Dinaintea casei o grădină mică, împrejmuită de un grilaj cu poartă la mijloc; înaintea grilajului—cât ar cuprinde două culise—un drumuşor ce duce prin tufiş, şi anume iese din dreapta tufişului, aşa că acesta rămâne dincolo de drum aproape de grilaj şi se pierde în stânga în alt tufiş, care rămâne 'n faţă şi ascunde cărarea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SCENA a I-a.

Schön, Anna şi Eduard vin din dreapta.

Anna. Asta trebuie să fie vila lui Stolzenhaler!

Schön. Da, cred şi eu, după cum mi s'a descris.

Anna. Cât de frumos e pe aici! Vezi, tot a avut dreptate feciorul nost' preasfinţit.

Schön (îngână). Feciorul nost' preasfinţit. Mai bine băiatul nostru, Eduard al nostru.

Anna. Nu vine bine să-i spui aşa unui preot. (Către Eduard.) Asta trebuie să-i opreşti tatălui tău.

Schön. Să-mi oprească? Asta nu mi-aş îngădui nici mort. Aş vrea să ştiu, de-ar suferi el aşa vr'odată din partea copiilor săi? Da, aşa, n'ai ce-mi lua în nume de rău, Eduard.

Anna. Inșă eu una nu sufăr niciodată, dacă nū de alta, de gura lumii.

Schön. Da cine-i pe aici?

Eduard. Iubiților părinți, dar cum vă puteți certa pentru așa ceva? Singura pricină, ce m'ar face să-mi pară rău că am ales această stare, ar fi de bună seamă aceea, dacă v'ați uita mai mult la haină, decât la copilul vostru.

Schön. Ah, asta-i vorbă! Auzi.

Anna. Pentrucă e prea îngăduitor.

Schön (*râde*). Ha-ha-ha!

Eduard (*râde și el*). Dar, mamă!

Anna (*ofensată*). Na, — poftim ce ai, dacă te întrepui pentru cinstea cuiva. — Mă rog, nu-ți slârși odată cu râsul?

Schön (*către Eduard*). Trebuie să-i dăm acum drept, căci altfel nu merge. (*Către Anna*.) Deci, întrucât a avut dreptate feciorul nos' preasfințit?

Anna. Vezi, câtu-i de frumos, dacă vorbești așa?! Feciorul nos' preasfințit a avut dreptate, când i-a spus doamnei Stolzenthaler—pe când era încă domnișoară—să fie ascultătoare și să nădăjduiască în Dumnezeu,—da. Nu vorbesc de casele din oraș și de drăgălașa moșie,—dar acum după venirea copilașului pe lume, va vedea singură, că aici e și noroc!

Schön. Am nădejde!

Anna. Să vedem acum puțin în casă. (*Merge spre poartă și trage de sfoara clopoțelului; se aude clopoțelul sunând puternic.*) -Auzi, acesta-i

alt sunet, nu ca la clopoțelul nostru, care sună cam greu de bătrânețe.

Schön. Ba, noi îl auzim greu din pricina bătrânețelor noastre, nu-i de vină clopoțelul, ha-ha!

SCENA a II-a.

Cei dinainte. Beller:

Beller (*apare după grilaj cu o greblă pe umăr*). Na?!

Anna. Fii așa de bun —

Beller. E deschis pe dinainte!

Anna. Asta-i vila lui Stolzenthaler?

Beller. Da!

Anna. Acasă-i stăpâna?

Beller. Nu!

Anna. Dar stăpânul?

Beller. Nici el!

Anna. Cine-i dar acasă?

Beller. Eu!

Anna. Atunci fii așa de bun și spune-le multe plecăciuni din partea noastră; spune-le numai dela bătrânul Schön, și mai avem poruncă dela stăpâna, să le spunem că va veni să-și vadă părinții, dar ei vin azi. Ai înțeles?

Beller. Da!

Anna. Nu-i uita!

Beller. Nu!

Anna. Multe plecăciuni din partea noastră, dar părinții vin azi —

Beller. Mai voii ceva?

Anna. Nu!

Beller. Atunci sănătate! (*Dispare după grilaj.*)

SCENA a III-a.

Cei dinainte fără Beller, apoi vin din dreapta Schalanter și Martin (cel din urmă în uniformă de infanterie).

Schön. Păcat că s'a și dus; nu vorbește mult, ce-i drept, dar e un om tare prietenos!

Anna. Na, atunci mergem și noi. Imi pare rău. Am ținut așa de mult să văd copilașul.

Schalanter. Sluga plecată!

Martin (*îi întinde lui Eduard mâna*). A, noroc bun, Eduard!

Eduard. Noroc să dea Dumnezeu, Martin!

Martin. Ei, și cum te simți în haina asta?

Eduard. Bine.

Martin. Bine că-i bine, despre mine n'aș putea spune tot așa, mă cam strânge... Și-mi pare bine, că totuși te-am întâlnit odată, și că nu te ludulești să-mi întinzi mâna. Mai înainte mă înconjurai cât puteai. Nu-i frumos, tocmai la tine am ținut cel mai mult dintre toți tovarășii mei de școală. Și vezi, asta m'a durut.

Eduard. E greu, Martin, să umblu cu tine, mai ales când te gândești la starea mea.

Martin. Da, da, pentrucă nu's nimic, deaceea nu-ți vin la socoteală. Nu-i așa? Tu ai învățat carte, și ai atestate bune, dar, dragul meu, dacă și n'a învățat cineva carte și nu poate arăta atestate, totuși rămâne om! Multora nu le suferă învățătura și viața sfioasă, dar am să dovedesc că pot ajunge ceva și fără învățatură și atestate.

Eduard. Ce vrei adică să zici cu asta, Martin?

Martin. Ei bine, acum mă întrebi? Las' că va veni odată un prilej potrivit și atunci îți voi dovedi.

Eduard. De-ar veni cât mai degrabă!

Anna. Dar să mergem, copii, să mergem!

Schalanter. Ho, ho, ce vă grăbiți? Mai așteptați puțin, să-mi vie și femeea și copila mea; și-au făcut și ele sărbătoare din ziua de azi. Poate mai aduc vr'un tovarăș de păhar, și-apoi ne punem la —

Anna. Mulțumim tare frumos, dar noi nu putem rămânea, trebuie să mergem.

Schalanter. Mă rog, faceți cum vă place. Sluga plecată! Săru' mâna, părinte!

Schön. Ferească Dumnezeu!

Martin. Servus Eduard!

Eduard. Rămâi cu bine!

(Schön, Anna și Eduard ies prin ușa din stânga).

SCENA a IV-a.

Schalanter și Martin.

Schalanter. De când s'a vârat băiatul îngrijitorului de casă în haine preoțești, nu-și încap bătrânii în piele de fudulie! Bine-ai făcut că i-ai spus de învățătură și atestate.

Martin. Tată, acum să vorbesc cu D-ta. Cu cele ce mi le-ai spus în treacăt, nu m'am pricopsit mult. Mai bine spune-mi, ce-i cu prăvălia noastră?

Schalanter. Nu-i nimic. Am lăsat-o dracului. De când am plătit chiria cea din urmă, stă închisă. Întăiu mi s'a dus ucenicul, l-au luat părinții, — au spus proștii că la mine nu învață nimic. Bine ca la mine nu va mai găsi el nicăeri! Cine știe, unde își rupe acum ciolanele! Ei, pe urmă am dat drumul și calfei.

Martin. Lui Iohann?

Schalanter. Da, și fiindcă nu mi-a mai stat nimeni în ajutor, a trebuit să se întâmple așa.

Martin. Dar, de ce-ai dat drumul lui Iohann, care biruia doar singur tot lucrul?

Schalanter. Da, asta am spus-o și eu totdeauna, că lucrează ca un rob, însă deodată — nu mult după ce s'a stricat Pepi cu Stolzenthaler — a început să dea îndărăt cu lucrul; dar eu nu prea băgam de samă, și cât despre mine ar fi dus-o el și cu atâta, dar s'a amestecat mă-ta, și lucrurile s'au schimbat. Zicea, că s'a îndrăgostit de copilă

peste urechi, și-apoi a început și ea să cadă pe gânduri. Mă-ta a și luat-o îndată pe Pepi și-a dus-o într'o societate mai veselă, iar eu l-am trimis pe Iohann în plata Domnului.

Martin. Așa, și acum din ce trăiți ?

Schalanter. Ei vezi, dupăce s'a dus Michel și Iohann, l-am fugărit și pe servitor, și așa s'au deșertat multe odăițe, pe care le-am închiriat. Din când în când mai capăt și eu câte ceva de lucru, mă pun și-l dau gata, iar de celelalte îngrijește bătrâna.

Martin. Mama ? Și de unde ia ce-i trebuie ?

Schalanter. Ce știi eu ? Copila, mi se pare, are un câștig bunișor.

Martin. Ce fel de câștig ?

Schalanter. După cum aud, într'o cafenea.

Martin. Intr'o cafenea ? Na, cu dânsa nu vă puteți mândri mult, nu vă face mare cinste !

Schalanter (cu râvnă). De, dragul meu Martin, așa i-am spus și eu femeii mele.

Martin (căutând spre dreapta). Tată, iată că vine cineva, pe care nu-l pot suferi.

Schalanter. Soldatul ?

Martin. Da,—și-i totdeauna cu cărticica în mână, morocănosul. E sergentul meu, despre care m'am plâns doar atât de des din pricina secăturii la exerciții și-a raportului, ce mi-au adus pedeapsă peste pedeapsă și așa mi-a înegrit toată conduita. Să ne dăm puțin la o parte pân' ce va trece ! Mi-ar părea rău, dacă aş trebui să ridic mâna ca să salut pe-așa un nemernic.

Schalanter. Are să vie vremea, n'aibi grijă, când va trebui să se poarte mai bine cu tine. Are să vie! (*Intre aceste se dau amândoi după tufișul din dreapta.*)

SCENA a V-a.

Din stânga apar în răstimpuri **Hedwig**, după dânsa **Resi** c'un copil înfășat în brațe,—din dreapta **Frey** adâncit în lectura unei cărți; poartă aceeași uniformă ca și **Martin**, uniformă de sergent. Indată ce ajunge **Hedwig** înaintea porții grilajului, îi iese **Frey** înainte.

Frey (*ridicându-și puțin privirile, observă că stă în calea unei dame*). Mă iertați! (*Se dă puțin îndărăt.*) Mă rog!

Hedwig. Domnule **Frey**!

Frey (*lasă 'n jos mâna, în care ține cartea*).

A, D-voastră sunteți, Doamnă?

Hedwig. Doreai să vii la noi?

Frey (*dând din cap*). Nu caută omul cece trebuie să evite.

Hedwig. Nu ne-am văzut aproape de-un an. Cum îți merge?

Frey. Mulțumesc, nu prea bine!

Hedwig. Nu prea bine... (*Pauză mică.*) Și D-ta nu mă întrebi cum îmi merge?

Frey (*privind-o*). Nu!

Hedwig. Ai dreptate. Doar sunt cea mai bogată

le mee! Cum m'aş putea simţi altfel decât fericită? Acuma's şi mamă. Resi vino 'ncoace! (*Servitoarele se apropie. Hedwig dă la o parte vâlul de pa faţa copilului.*)

Frey. E un copil foarte plăpând şi ceva—palid.

Hedwig (*punându-i iarăşi vâlul pe faţă, cu durere*). E bolnav! (*Către Resi, deschizându-i poarta grilajului.*) Du-l în casă şi pune-l în leagăn!

Resi (*iese cu copilul prin poarta grilajului*).

Hedwig. L-ai văzut cât e de mic şi slăbuţ? Mi s'a spus, că tat'-său ar fi prea istovit, încât să li rămas ceva şi pentru copil; va gogi poate câteva săptămâni, sau chiar câteva luni, dar de scăpat nu scapă. (*Apasă batista pe ochi.*) Of, vezi, sunt nespuse de fericită! D-ta trebuie să îi mulţumit, că mă afli într'ăşa o stare.

Frey. Of, doamnă!

Hedwig. Mi-ai spus doar mai înainte.

Frey. Lasă 'n pace trecutul.

Hedwig. Aş vrea, aş vrea să mă despart de toate, ce mă leagă de trecut, chiar şi de scrisorile D-tale.

Frey (*speriat*). Le mai ai?

Hedwig. Nu m'a lăsat inima să le nimicesc.

Frey. Şi eu te-am rugat, doamnă, doar de-atâtea ori. Te-am făcut încă luătoare de samă —

Hedwig. Ştiu, însă mi-a părut totdeauna rău după dânsule. Imi pare bine că te-am întâlnit acum, aşă din întâmplare, vrei să primeşti scrisorile acestea la D-ta şi să le păstrezi lângă cele primite de la mine?

Frey. Cum dorești. Inșă cum ai să mi le dai?

Hedwig (*arată spre stânga*). Mergi pe drumul acesta până ce eși din târg. Indată la începutul poienii dai de-un b.r.t. Sunt mese pe-afară, și dacă vrei să zăbovești puțin acolo, atunci îmi fac de rând să trec mai supt sară pe-acolo și să-ți dau pachetul, fără să bage cineva de samă.

Frey. Voi fi acolo.

(*Amândoi dau să iasă.*)

Hedwig. De bună samă?

Frey. De bună samă!

(*Hedwig se oprește 'n porțița grădinii, Frey lângă culisa din stânga, spre a se mai uita odată unul după altul, dar întâlnindu-li-se privirile, se privesc o clipă, apoi Hedwig trage încet porțița după dânsa și se depărtează; după ce dispăre, ies din tuși Schalanter și Martin.*)

SCENA a VI-a.

Schalanter și Martin

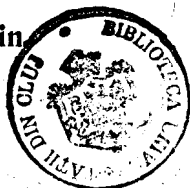
Schalanter (*burșicos*). Martin!

Martin. Ce?

Schalanter. Ai auzit?

Martin. Cum să nu!

Schalanter. Uită-te așa ceva! A fost odată între doamna Stolzenhaler și sergent o dragoste mare, și mi se pare că mai licărește și acum puțin la amândoi. Na, îmi pare bine că știu!

Martin. Dăr ce te mai îngrijești de așa ceva?

Schalanter. Asta n'o înțelegi tu, dragă. In cenușă se poate scociori foc. Nu mă urnesc de aici, până ce nu-l văd pe Stolzenthaler.

Martin. Doar n'ai de gând să-i spui?

Schalanter. Firește!

Martin. Nu mi-i de sergent, dar ce ai cu doamna?

Schalanter. Te rog tare frumos, nu te îngriji de Dumniaiei, va ști ea tot așa de bine să-și ajute ca și celelalte femei! Va minți — și dacă nu va ajuta nimic — va plânge, destul că va ști ea ce să facă! Lucrul principal e că vom câștiga câțiva bani, și apoi unde pui, că mai facem și o glumă... Sto'zenthaler își desleagă de bună samă punga, fie pentru că i-am spus, fie pentru ca să nu lățim vorba mai departe, asta mi-i egal! Pe sergent însă îl lăsăm să șadă cât ne place, îl măsurăm cu o privire din cap până 'n picioare, îi băgăm cu vre-o câteva cuvintele o frică dela roate 'n oase, și când vom fi așa pe la mijlocul vorbeii, l-om mai întreba, ce are adică cu tine?

Martin. Aș vrea să văd și eu, ce are să zică la asta?

SCENA a VII-a.

Cei dinainte. Stolzenthaler și Höller intră din dreapta.

Höller (un om mic de statură, foarte sprinten,

deși foarte gros. Nu vorbește, ci strigă, cu toate că întâmpină greutatea la respirat. Il auzi chiar de după culise). Și apoi acasă câteva ceasuri — ca un părinte de treabă — ha, ha, — firește — dar pe urmă ne întâlnim iarăși în cafeneaua de jos — ațerim cafenea — cu scândură de făcut tălței în loc de billard! Ha-ha!

Stolzenthaler. Viu și eu n'ai grijă.

Höller. Numai tu nu te încurca mult pe acasă, ha-ha—îți pică doar destul de greu — să faci pe înșurățelul statornic. Ha-ha!

Stolzenthaler. Ai dreptate, nu ești nici odată liber, și a mea, deși e mai mică decât mine cu un cap, totuși vrea să mi se uite totdeauna peste umăr.

Höller. Atunci mai apas-o puținel în jos — când ți-se întinde peste umăr. Ha-ha!

Stolzenthaler. Ar fi bine. Dar ian îndrăznește și pune mâna pe dânsa! Ce-i drept, e drept, femeea are ceva nobil într'însa: nu se potrivește cu mine de loc, dar ce să-i faci? Ei, acum să văd ce-i înlăuntru. Noroc!

Höller. Noroc! (Strigă încă odată de după culise). Pe urmă în cafenea! Nu uita!

Schalanter (iese în calea lui Stolzenthaler, ridică pălăria). Plecăciune, domnule Stolzenthaler!

Stolzenthaler. A, Schalanter! Și acesta nu-i Martin?

Martin (salută). Sluga plecată!

Stolzenthaler. A, câteva lupte ai câștigat

până acum pe toloacă, nu-i așa? (*Către Schalanter*). Ai pus-o de brânză cu strugăritul, după cum aud?

Schalanter. Of, doamne! Cu lucru puțin nu te pricopsești, și mult nu-i... Negustorilor mici nu le mai rămâne altceva, decât cerșitul, e mai bine așa, și pentru asta te hotărăști îndată.

Stolzenhaler. Firește, de-ți căpăta ceva. — Ce mai face Pepi?

Schalanter. Ce că facă biata copilă? Ah, te apucă jalea, când vezi ce se petrece în lume. (*Se apropie cu intimitate*). Domnule Stolzenhaler, D-ta i-ai fost cel dintăiu amant, și nu te poate uita, de ar veni nu știu cine.

Stolzenhaler. Cred.

Schalanter. I-ai fost cel mai scump de pe lume, și îi ești acum, însă cu părere de rău nu se poate spune asta și despre ceilalți, cu care ai umblat și umbli acum domnule Stolzenhaler! — Cât despre soția d-tale n'am ce spune...

Stolzenhaler (*amenințător*). Taci! Despre soția mea nu sufăr să vorbești nimic.

Martin (*încet către Schalanter*). Trebuie să dai trosc cu bota 'n baltă?

Schalanter (*tot încet*). N'avem vreme de lungit mult vorba.

Stolzenhaler. Nu sufăr, dar pentru că ați început o vorbă așa de delicată, spune-ți ce-i cu soția mea?

Schalanter. Ei, nici n'au trecut încă cinci

minute, de când a stat de vorbă aici lângă porțița grădinii cu un sergent de cei buni. Il cunoaștem noi, e sergentul de la regimentul feciorului meu.

Martin. Se chiamă Robert Frey.

Stolzenthaler. Cu un sergent? Ba să fi fost chiar și un general!

Schalanter. Inșă din vorba lor s'a văzut, că se cunoșteau mai dinainte.

Stolzenthaler. Nimănu-i poți opri să-i poarte dorul cuiva, dar odată ce-am venit eu aici, cred că sunt eu stăpân.

Schalanter. Desară nu cumva să-i dai soției voe să iasă de acasă.

Stolzenthaler. Dece?

Schalanter (*arată spre stânga*). Am băgat de samă, că are să se întâlnească desară cu dânsul aici undeva la un han din poiană.

Stolzenthaler. Asta-i o minciună, și încă de cele cu coarne, căci îmi cunosc eu nevasta prea bine.

Schalanter. Doar nu spun c'ar fi făcut ceva ce nu se cuvine! Și-au trimis odată scrisori unul altuia, și acum vrea ea să i le dea îndărăt acolo pe-ale lui, în taină.

Stolzenthaler (*aparte*). Scrisori?—Ce? nu le-ars în momentul, când am început a umbla eu la dânsa? Le-a ținut până acum? (*Se întoarce deodată către Schalanter.*) De te simți în afacerea asta așa de curat, ca să poți veni mâne dimineață până la mine, atunci vino. Stolzenthaler nu

cere nimic degeaba, el răsplătește și o singură dovadă, că n'a fost destul de cuminte. — Ferească Dumnezeu! — Am să-i arăt eu acum cucoanei, că totuși nu sunt așa de prost! (*lese prin poarta grilajului.*)

Schalanter (*strigă după dânsul*). Săru' mâna, stăpâne! Mâne dimineață vin negreșit! (*Pășește înainte.*) Na, nu ți-am spus? (*Arată spre crâsmă.*) Aide să facem acum un chef! (*De după culise se aude cântând pe armonică un marș, acompaniat de ghtară.*)

Schalanter. Bravo, trebuie să fie de-ai noștri!

SCENA a VIII-a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Schalanter și Martin. Din stânga apar pe rând **Stötzl**, care cântă din armonică, după dânsul **Katscher**. — Amândoi sunt niște băetănași. — Cel din urmă merge la braț cu **Iosefa**, apoi vine **Barbara** și **Sedlberger**, un tânăr trecut înainte de vreme, duce o ghtară cu o șarpă lată după gât. — Dupăce apar toți pe scenă, muzica încetează.

Barbara. Na, în sfârșit ne-am întâlnit. Dar am făcut o bucațică de drum pân' aici!

Stötzl și Katscher. Sluga plecată, domnule Schalanter!

Schalanter. Bună ziua!

Sedlberger (*dă binețe mut*).

Iosefa (*merge către Martin*). Bună ziua, Martin!
Stötzl (*vrând să-i dea lui Katscher armonica cu sila*). Mai cântă și tu, căci vreau să merg și eu puțin la braț cu domnișoara Pepi.

Katscher. Mai pune-ți pofta 'n cui. Doar ești plătit.

Iosefa (*arătând gulerul dela uniforma lui Martin*). Cum, încă n'ai nimic? Nicio steluță?

Martin. Las' că-i bine, n'o duc eu în avansare așa de departe ca tine 'n degradare!

Schalanter. Na, na, numai nu vă certați. Lăsați, copii, azi cearta la o parte. (*Către Barbara*.) Măi femeie, tot am făcut eu astăzi o ispravă bună. I-am pus lui Stolzenhaler un purice 'n ureche, și acum s'a făcut o comedie întreagă; mâne capăt parale pentru spectacol — și 'n astă-sară căpтуșim un vrăbțoi, și-are să fie un haz, de să te ții de pânțele. Poporul trăește! Înainte, să nu pierdem vremea! Bravo!

(*Se cântă iarăși marșul și în vreme ce toți pornesc să iasă, cade cortina din mijloc.*)

SCHIMBARE

O odaie în colțul casei dela țară a lui Stolzenhaler. În peretele din fund și din stânga câte două ferești, în cel din dreapta două uși. Între fereștile din stânga atârână de-asupra unui dulap „Trumeau“ o oglindă. Înainte, în ungherul din stânga, un leagăn, și 'n mijlocul scenei — dinainte e loc pentru joc — o masă, pe care se află câteva ziare și alături un cuțitaș deschis.

SCENA a IX-a.

Stolzenhaler și Hedwig.

Stolzenhaler (*șade c'un ziar în mână dinaintea dulapului „Trumeau“*). Va să zică, îți vin astăzi părinții?

Hedwig. Așa a spus bătrâna lui Schön.

Stolzenhaler. Ei, bine.

Hedwig (*se uită la ceasul de buzunar*). Tu mergeai dealtfel pe vremea asta în cafenea.

Stolzenhaler. Da, și de nu merg odată, ce-am să pierd?

Hedwig. Dece nu cetești ziarele în odaia ta?

Stolzenhaler. Dacă văd aici tot așa de bine, dece să le citesc în odaia mea?

Hedwig. Nu-s deprinsă să mi te'nvârtești în cale.

Stolzenhaler. Ei, bine, de nu-s acasă spui, că nu-s gospodar bun; rămân acasă 'n mijlocul familiei, iarăș nu-i bine.

Hedwig. Despre asta nu-ți spun doar nimic, dar trebuie să șezi tocmai dinaintea oglinzii?

Stolzenhaler. Doar nu te stingheresc, ce-ți trebuie acum oglindă? Ești destul de frumoasă!

Hedwig. Ești foarte galant! Inșă mi-aș îndrepta puțin frizura.

Stolzenhaler. Mergi undeva?

Hedwig. Da!

Stolzenhaler. Așa? Și unde?

Hedwig. Am să merg o bucată de drum pe jos înaintea părinților, și-apoi mă întorc cu dâșii în trăsură.

Stolzenthaler. Ești bună fiică.

Hedwig (*se apropie tare de oglindă, ca să-l scoată de-acolo pe Stolzenthaler*). Ce crezi, nu mi-ar sta bine o roză la frizura asta?

Stolzenthaler. Cum nu?

Hedwig. Ai face bine, dacă mi-ai aduce una din grădină.

Stolzenthaler. Las' că-ți aduce grădinarul una mai frumoasă, decum aș putea afla eu.

Hedwig (*își mușcă buzele și se dă îndărăt*). Ești tare boeros.

Stolzenthaler (*aparte*). Degeaba, nu mă scoți tu din casă.

Hedwig. Lasă-mă, să-mi iau măcar pălăria.

Stolzenthaler (*deschide dulapul*). Da, mă rog, asta pot să ți-o fac și eu.

Hedwig. Să n'o boțești.

Stolzenthaler (*îi dă pălăria*). Poștește, nu i s'a întâmplat nimic.

Hedwig. Mulțumesc!

Stolzenthaler (*făcându-se că închide iarăși dulapul*). Ce cutie e asta, Hedwig?

Hedwig. Doar o cunoști, — cutia mea de juvaericele.

Stolzenthaler (*o scoate afară*). Că bine zici, cutia de juvaericele. Da, așa, vrei să-ți așezi pălăria?! (*Se ridică și pornește spre masă clătînând*

cutiuța 'n mâni.) Ei, trebuie să fi strâns pân' acum frumoase lucruri. Se poate să le văd ?

Hedwig (*își face curaj, urmăriadu-i însă cu spaimă toate mișcările*). Trebuie să fie cheița la încuetoare.

Stolzenhaler. Nu-i.

Hedwig. Atunci nu știu unde-i și acum nu mă necăji s'o caut.

Stolzenhaler (*stă în partea dreaptă a mesei, ține 'n stânga cutiuța, iar cu dreapta ia cuțitașul de pe masă*). O deschid eu și fără chee !

Hedwig (*se ridică și apucă cutiuța cu amândouă mâinile*). Nu las s'o strici !

Stolzenhaler (*cată lung la dânsa*). Ho, ho, nu te repezi ca o leoaică după pui. S'ar crede că cine știe ce-i înlăuntru.

Hedwig (*lăsându-și mâinile în jos*). E lucrul meu și nu las să-l strici.

Stolzenhaler. Vorbă să fie, cât despre o lăcățică ! (*Se dă repede la o parte și sfarmă cutiuța*.) Iată că-i deschisă ! (*O pune pe masă, scoate juvaere și le întinde de-asupra*.) Ei vezi, ce minunății !

Hedwig (*vără mâna 'n cutiuță și scoate tremurând ceva pe nesimțite*). Ai acum poftă de scandal ! după ce-ți vei liniști și curiozitatea, să fii așa de bun și să te duci în treabă-ți, că m'ai amărât destul.

Stolzenhaler. Indată ajungem la fund. (*Răstoarnă cutiuța și-o clatină în mâni triumfător*.) Aha, aici e încă ceva, într'o despărțitură secretă !

Hedwig (însăpăimântată își pune mâinile în cap). August!

Stolzenhaler (sfarmă cutiuța de cornul mesei).

Hedwig (cade pe un scaun în stânga lângă leagăn). Asta-i o mișelie!

Stolzenhaler (scoate dintre sfărâăturile cutiei un pachetel de scrisori și le ridică 'n sus). Și aceste-s juvaere? (O pauză scurtă, apoi strigă). Și aceste-s juvaere? Spune-mi!

Hedwig. Nu striga ca un smintit! Trezești copilul! Potolește-te!

Stolzenhaler. Te rog, mai încet! Mi-ai aprins paie 'n cap, și acum vrei să-ți vorbesc liniștit, să-ți șoptesc? E adevărat, că te-ai încurcat c'un sergent, care se chiamă Robert Frey, și astăzi aveai de gând să-i dai pe ascuns scrisorile îndărăt? E adevărat?

Hedwig. Dacă știi acum, ce mă mai întrebi?

Stolzenhaler. Te cocoșești încă, în loc să te pui în genunchi și să mă rogi de ertare?

Hedwig. N'ai nimic ce să-mi ierți!

Stolzenhaler. Nimic? (Aruncă scrisorile pe masă). Iată ce am de ertat! Vezi, cucoană — iată ce! — Ca un om cuminte nu-mi fac nimic din asta, că te ține lumea de frumoasă, și nici despre scrisori nu zic nimic, pentru că cele mai multe copile se aprind în tinerețe așa de ușor de vorbele dulci ale cuiva, până ce vine un bărbat și le deschide ochii, da, până ce vine un bărbat, dar să fie bărbat, așa cum am fost eu, Stolzenhaler, —

sau poate n'am fost! Căci în astfel de cazuri trebuie să sboare așa niște hârțului stantepede în sobă, și nu să le mai păstrezi, și cu atât mai puțin să le dai după ani de zile pe ascuns celui ce ți le-a scris, să-și închipue cuconășul încă cine știe ce, și să mă faci și pe mine să cred, că te mai gândești la dânsul, căci dacă te mai gândești într'adevăr la dânsul, atunci n'am fost eu bărbat, atunci l-a purtat de nas o femeie pe Stolzenhaler, care a crezut că-i cinstită! Ai înțeles, cocoană? Atunci l-ai lăsat pe nenorocitul acela numai pentru că-i sărac, și l-ai luat pe Stolzenhaler numai pentru că are bani, și asta-i o mișelie mare, o mișelie de zece ori mai mare, decât mi-ai fi dat cu ceva în cap!

Hedwig (rece). Desparte-te de mine!

Stolzenhaler. O nu, trăim împreună, de-acum începe abia cum se cade traiul nostru. Te-oiu boteza eu, n'ai grijă, că ți-o trece de dor, și are să-ți pară rău de o sută de ori pe zi, că ți-ai ridicat nasul așa de sus, să fii soția lui Stolzenhaler!

Hedwig (sare de pe scaun și se repede asupra lui Stolzenhaler). Iarăși?! Ai încă obraz să spui, c'am umblat după tine?! Ah, Doamne — dacă mă silești, atunci ți-oiu spune adevărul în față! — N'a fost voința mea să intru în casa asta, căci nici o femeie, care ține la dânsa, nu se îndeasă să descopere ceeace am trebuit să descopăr eu aici. Ai încercat să disprețuești cultura mea modestă. Muzica, lectura, toate astea te plictisesc, și se par

urâte, nefolositoare. Râdeai de mine, când mă înduioşam de nenorocirea altora; mă batjocureai, pentru că nu voiam să imit tonul societăţii tale; ai făcut fel şi chip, să-mi rămâi tot aşa de nesuferit, cum mi-ai fost la început, când am fost silită să te iau, — auzi? — silită!

Stolzenhaler. Silită? Ha-ha! Dacă-i așa, să stăm puțin de vorbă. Silită să-l iei pe Stolzenhaler?! Să nu mă bufnească râsul!

Hedwig. Adică pe ce te mândrești? Ce voești; ce poți fi D-ta pentru o femeie? D-ta, care ești doar creat pentru asta, să nenorocești oricine! Să fi luat una chiar de pe drum, nu-ți putea fi multumitoare. (*Îl prinde de mână și-l duce un pas spre leagăn*). Îți spun verde aici lângă leagănul copilului, — care bolește și se ofilește în loc să înflorească — îți spun verde, că nicio femeie nu se lasă înșelată, când e vorba de norocul ei de mamă! Asta n'o poate suferi nimeni, nici cea mai săracă, nici cea mai nenorocită, n'o poate suferi nici pentru toate comorile din lume!

Stolzenhaler (*mândru*). Nimic mai mult despre asta. (*Pauză scurtă, apoi deprimat*). Când vor veni părinții tăi, vom vorbi mai departe, căci și așa n'ajungem acum la nici un capăt. Mă duc la poartă să-i aștept. Scrisorile le iau cu mine. (*Le vâra 'n buzunarul dela piept, merge spre ușa din dreapta de lângă rampă*.) Gândește-te ce-ai să spui în fața oamenilor tăi. (*lese*.)

SCENA a X-a.

Hedwig, apoi Resi.

Hedwig. Adevărul — în fața lor ca și 'n fața ta! Ah, de m'aș răcori odată! — Acum s'a sfârșit, el nu va mai vrea să mă ție niciodată, și ei nu mă vor mai lăsa pe mâinile lui după cele întâmplate, — sunt liberă și nimic nu mă mai leagă de casă asta. (*Privește spre leagăn, se apropie și îngenunchează lângă dânsul.*) O, de-ai fi—rumen și zâmbitor, ca și alții,— vioiu și sburdalnic—nespus de drag ca și alții! Ah, ființă nenorocită, mă cuprind liorii când mă gândesc că eu te-am născut. Ti-i hotărât numai un lucru, să zaci zi și noapte, să suferi, să te chinuești și să mori fără să fi trăit. (*Se ridică repede.*) Dar dacă te-ar arăta pe tine, numai ca să mă lege de casa asta? Tăgăduesc c'ai fi un copil, tăgăduesc! Și astfel vor veni, vor căuta să mă înduplece, vor fi cu toții împotriva mea! Să-i mai aștept? Să mai cad odată jertfa unei ispite? Ura se poate împăca, nedreptatea se poate uita, păcatul se poate erta, dar disprețului nu i se poate ajuta cu nimic! Asta nu se poate! — Trebuie să merg — să mă hotărâsc repede — câtă vreme mi-i prietenul aproape și-l mai pot încă afla! (*Apasă clopoțelul de pe masă.*) Mă duc la Robert — să-mi dea un sfat. Orișice drum mi-ar arăta, de data asta îl voi urma negreșit.

Resi (*din ușa a doua din fund*). Poftiți, cucoană ?

Hedwig. Rămâi în odaia de-alături și dacă s'o trezi copilul, caută de dânsul. Mergi !

Resi (*iese pe unde a intra*).

Hedwig (*se ridică din partea dreaptă a mesei, merge spre ușa, prin care a eșit Stolzenhaler, și trage zăvorul, apoi se 'ntoarce iarăși spre leagăn*). Fii cuminte, — orișiunde aș fi, voiu căuta să te am în curând lângă mine. Sărmană flacăra, vreau să te stingi lângă mine. (*Tresare, acopere copilul cu vâlul*.) O trăsură ! — Vin — mă duc ! (*Se repede spre fereastra deschisă din dreapta, în fund, și sare afară. Când u sărit, i-a căzut batista. Pauză scurtă*).

SCENA a XI-a.

Resi, Stolzenhaler, Hutterer și Sidonia.

Stolzenhaler (*bate în ușa de afară*). Hedwig ! Deschide ! Suntem noi ! (*Sgâltâe usa*.) Deschide, zic !

Resi (*se repede din ușa dindărăt*). Doamne, stăpânul e încuiat afară ! (*Deschide*.)

Stolzenhaler. Unde-i doamna ?

Resi. Adineaori era încă aici.

Stolzenhaler (*zărește batista lângă fereastră, se repede înt'acolo*). Ah !!

Sidonia. Ce înseamnă asta ?

Stolzenhaler. Inseamnă că mi-a fugit femeea. (Către Resi.) Nu te învărti pe aici, mergi în bucătărie!

Resi (iese).

Hutterer. Acum putem vorbi, domnule ginere. Orisice s'ar fi întâmplat aici, îți spun pe cinste, că copilul meu se va întoarce la datoria sa; — dar te rog, nicio zurbavă, nici un scandal!

Stolzenhaler. Ah, domnule Hutterer, d-ta îți poți asigura strașnic stima, și în sfârșit ar putea să fie și adevărat ceace spune fiica d-tale! — Am avut amândoi un afront, pentru că am aflat la dânsa niște scrisori.

Sidonia. Doamne, ce copil neprevăzător!

Stolzenhaler. Și mi-a spus, că nu s'ar fi dus după mine niciodată, de n'ar fi fost silită!

Hutterer. Prostie. A fost numai sfătuită, precum e datoria părinților!

Stolzenhaler. Mulțumesc pentru lămuriri. (Cu pompă.) Dacă te vei întâlni cu fiica d-tale, atunci spune-i salutări din partea mea, și că mă învoesc să ne despărțim. Dragoste cu sila nu vrea Stolzenhaler, asta nu vrea!

Hutterer. Dar ce-i, Stolzenhaler —

Stolzenhaler (fără să-l asculte). Deci e adevărat!? (Își încrucișează mâinile și le ridică în sus plângând de mânie). Doamne, Doamne! Asta a trebuit să mi se întâmple mie, lui Stolzenhaler, pe când sute, — ce sute? — mii s'ar fi putut simți fericite, am trebuit să-mi iau una, ce nu mă

știe prețui deloc! D-zeule, iată-ne; acum suntem aici cu toții, și nici unuia nu i s'a întâmplat cum i se cuvine. Ea e pecetluită cu sergentul, eu însă sunt un...! Și de-mi aflu acum îndată alta — poate s'o sfătuiască cineva și pe aceea să fugă cu altul la Ungaria și să se facă *unitară*, de vă îngroziți cumva de procedura aceleia?!

Sidonia. Anton, te rog, nu te reține, să nu pierdem vremea, să mergem mai repede și să căutăm pe nenorocita noastră copiii!

Stolzenthaler (*face repede câțiva pași spre fereastră*). Acolo, mă rog, acolo căutați-o, cât e de mare poiana, puteți umbla destul! Drum bun! (*Se dă înapoi.*) Ah, D-voastră nu puteți fi făcuți responsabili, când nenorociți copilul propriu și deodată cu dânsul și pe alți oameni străini, și toate acestea, scumpul meu domn, n'au fost deloc de nevoe, dar deloc — n'au fost deloc de nevoe! (*Se aruncă pe un scaun*).

Hutterer (*plecat*). N'au fost de nevoe! Vino, Sidi! (*Iși ia soția la braț și ies amândoi*).

(*Cortina cade.*)

ACTUL III

Prospect: Regiune liberă, un șes întins, împrejmuit în depărtare de munți; în stânga o căsuță așezată de-a curmezișul, care se pierde după culisa a doua. Deasupra băncii, în stânga dela ușă, atârână de un cuier o pușcă încărcată. Un gard, deschis la mijloc, pornește dela căsuță paralel cu prospectul până la celălalt capăt al scenei, care de altfel nu se închide nici într'o parte. Pe podiu se află patru mese, două înainte, două îndărăt, între dânsule rămâne în mijloc un drum larg. O masă din cele de dinainte, și anume cea din stânga, trebuie să fie așezată ceva departe de culise, deoarece are să acopere numai o parte mică din păretele drept al casei.

SCENA I-a.

Frey șade la cornul stâng al mesei din stânga de dinainte, Iohann la cornul drept al mesei din dreapta de dinainte, în fața lui Minna, ceva mai la o parte Stille. Berger ia — de pe masa îndărăt din dreapta — un șal de damă și un cortel.

Berger. Minna, șalul și cortelul tău.

Minna (*se ridică și merge săltând spre dânsul*).
Mulțumesc, tată, îmi pare bine că mergem.

Frey (*neliniștit*). Nu cred să mai vie. Ce putea s'o rețină?

Berger (*pășește înainte ducând pe Minna la braț*). Domnule Stille!

Stille. Ce-i?

Berger. Ai plătit D-ta?

Stille. Da!

Berger. Atunci mergem.

Stille (*se ridică repede*). Da!

Berger. Frumoasă zi am avut astăzi.

Stille. Da!

Berger. Afară de societatea D-tale. Spune-mi, cum poate să aibă oare un om mai puține cuvinte decât un papagal? (*Merge cu Minna îndărăt.*)

Stille (*îi urmează*). Hm, papagalul se vede că vrea să se facă plăcut. Eu nu.

Berger. Nu — asta nu-ți poate spune nimeni. (*Toți trei se retrag după gardul din stânga.*)

Iohann (*cu fața înflăcărată, ține în mâna stângă o batistă, iar cu dreapta își dă drumul mașei dela gât*). De-acum nu mai merg nici într'o crâșmă — nu — dece beau, dece-mi crește durerea — și pe urmă e prea mult.

SCENA a II-a.

Frey și Iohann. Din dreapta de după gard vin prin mijloc **Schalanter**, **Martin**, **Stötzl**, apoi **Barbara** și **Sedelberger**. Mai târziu vin din casă **Mostinger** și **Tonl**.

Schalanter. Aici e locul nostru (*arată pe ascuns spre Frey*) și dincolo se află iarăși un om de-al nostru. Dar unde's ceilalți? Hei, veniți încoace!

Barbara (*de după gard*). Na, na, iată-ne că venim.

Iohann (*s'a sculat*). Bună sara, domnule Schalanter!

Schalanter. A, bună sara, Iohann! Și D-ta ești aici? Cum îți merge?

Iohann. Mulțumesc —

Schalanter. Na, aici e bine! Ei, crășmar!
Barbara (*bate pe umăr pe cel ce-o întovărășește*). Sedlberger, ia caută să căpătăm ceva cum se cade!

Mostinger (*vine repede din casă, micuțul Toni se ține de șorțul tatălui său și fuge alături de dânsul*). Bună sara, bună sara! (*Către Toni.*) Fugi de-aici, nu mă'ncurca! Trebuie să fii și tu peste tot locul? Rămâi acolo cu măta'n bucătărie! (*Către muștirea.*) Pofțiți, mă rog?

Schalanter. Un vin, dar bun, că rău am băut astăzi de-ajuns. Adu vre-o câteva sticle, ca să ne-ajungă la toți câți suntem aici.

Mostinger. Bine, veți fi mulțumiți, domnilor, lăsați pe mine. (*Grăbește 'n casă.*)

Toni (*fuge până la ușă, se oprește, se urcă pe bancă și începe să se joace cu cureaua dela pușcă.*)

Schalanter. Și nici acum nu suntem toți! Nu cred s'aducă crășmarul cât ne trebuie. Unde-i fata și Katscher?

Barbara. Stau de vorbă. Lasă-le tinerilor măcar bucuria asta: lată-i că vin. (*Iosefa și Katscher se ivesc de după gard din dreapta.*)

Iohann. Ah, cum mi se sbate inima!

SCENA a III-a.

Cei dinainte fără Mostinger. Iosefa, Katscher, mai pe urmă iarăși Mostinger.

Barbara (*îi amenință cu degetul*). Ei, bine c'ați venit, răilor!

Iosefa (*se desprinde de brațul lui Katscher*). Doamne, ce-mi văd ochii? Iohann!

Iohann (*stângaciu și perplex*). Da, mă rog!

Iosefa (*îi întinde mâna*). Bună ziua! Cum îți mai merge?

Iohann (*suspind*). Ah!

Iosefa. Ai suspinat!

Iohann. Mă rog, ce-aș mai putea face? Atât mi-a mai rămas.

Iosefa. Și cum arăți! Schimbat cu totul. Scoală-te, să te îndrept puțin. (*Se apucă să-i îndrepte masa dela gât, întorcându-și fața dela dansul.*) Pți — da știu c'a băut! Na, într'adevăr ai avea acum nevoie de cineva, să te mai ție 'n frâu.

Katscher (*către Barbara*). Ce om e și acesta?

Barbara. Dă-i pace, o calfă veche.

Katscher (cu răutate). A, dacă-i o calfă veche a D-tale, doamnă Stolzenhaler, atunci n'am ce spune.

Mostinger (vine repede din casă cu o tavă mare de tinechea, pe care se află sticle și pahare). Așa, poftiți, domnilor! (Rămâne încremenit când îl vede pe Toni jucându-se cu cureaua dela pușcă.) Toni, — mii de draci — te-ai dus de-acolo, te-ai dus dela pușcă, se poate întâmpla o nenorocire...

Toni (sare de pe bancă și fuge'n casă).

Barbara (strânge din dinți). Doamne, doar nu-i încărcată?!

Mostinger (îngrijat). Se 'nțelege că-i încărcată!

Schalanter. Du-o de-acolo, dacă se teme de dânsa.

Mostinger. Crezi că o clintesc vr'odată de pe părete?! Nu pot umbla cu dânsa. E; a băiatului meu celui mijlociu, care aleargă totdeauna la vânat, când are numai prilej. După ce vine acasă, o razimă sau o acată undeva, și cât despre mine — credeți-mă — acolo rămâne neclintită. Dar asta-i drept: nu-l vezi pe scaraoțchi, când vrea să-ți facă vre-o tonoașă. — Da, mă rog, unde vreau să șadă domnii?

Schalanter (arată spre masa de dinainte în stânga). Ne-om așeza colea. Ne strângem puțin la un loc și încăpem cu toții. Dacă se poate. Bună sara, domnule sergent.

Martin (salută și se așează la capătul mesei în dreapta).

Frey (salută și el militărește).

Schalanter. Așa, numai puțin la olaltă.

Mostinger (*pune sticlele și păharele pe masă, Schalanter toarnă, gustă băutura, apoi umple și celelalte păhare*).

Iosefa (*după ce-a îndreptat masa dela gâtul lui Iohann, s'a dat îndărăt; acum se apropie iarăși de dânsul, cu intimitate*). Ai știut că venim încoace?

Iohann. O nu, nici prin cap nu mi-a trecut.

Iosefa. Ar fi fost altceva, de-ai fi spus „da“, mi-ai fi făcut o bucurie!

Iohann. O bucurie? Da, de-aș fi știut!

Iosefa. Dragul meu, de nu vei învăța să minți așa de frumos ca și ceilalți, atunci n'ai să ajungi departe cu fetele.

Iohann. Cer eu asta, domnișoară Pepi?

Iosefa. Nu-mi mai spune domnișoară!

Iohann. Ai observat asta poate mai demult la mine, sau încep abia acum, de când m'am ticăloșit, beau și numai îngrijesc de mine?

Iosefa. Și trebuie să fie tocmai asta pricina, că te-ai ticăloșit, beai și nu mai îngrijești de D-ta?

Iohann. Tocmai asta-i nevoia, care n'ar trebui să fie deloc, dacă lucrurile firești și-ar merge drumul lor., dacă lucrurile și-ar merge drumul lor firesc. Ah! oamenii D-tale nu pot avea nici o răspundere! Dar, uit'-te, Pepi, dacă ne-am putea înțelege — toate s'ar schimba îndată — de-ai fugi cu mine, unde, unde am fi amândoi străini, și unde nu te-ar cunoaște nimeni, și unde aș putea uita totul, Pepi, totul —

Iosefa. Ei, și ce-ar fi pe urmă? Na, na, dragă Iohann, din D-ta vorbește acum vinul. Eu nu mă gândesc deloc la măritat; pentru unul de treabă așa fi o pacoste, și un rău nu-mi trebuie nici mie.

Barbara. Dar cum poți, Pepi, să-l lași pe domnul Katscher singur atâta vreme?

Iosefa. Doamne, doar n'o muri! Vin îndată!

Katscher. Domnișoara Pepi vrea să ia o calfă.

Stötzl. O calfă veche.

Sedlberger. O calfă veche și bătrână.

Iosefa. Dacă ai plătit, Iohann, atunci mergi. Nu mai pot răbda să se anine toți de mine. Adu-ți aminte de mine, dar nu te uita după mine, că mi-ar fi și mie rușine, iar D-tale nu ți-ar face nici o bucurie. De vei auzi vr'odată c'am murit, atunci vino la sicriul meu, vino ca să fie și un om cinstit, că mișei vor fi destui.

Iohann. O, Pepi!

Iosefa (*il netezește pe obraz*). Na, na, puiule, la urma urmei încă vom plânge — dar face. Fii cuminte și îngrijește iarăși de D-ta — ascultă — nu-mi face rușine, ca și când vorba mea n'ar avea la D-ta nici un preț. Rămâi cu bine, toate celelalte vin cu vremea. Bunăvoința D-tale față de mine nu voi uita-o niciodată, Iohann. (*li strânge mâna.*) Pentru asta să-ți dea Dumnezeu bine! (*Dând să meargă se întoarce iarăși către dânsul.*) Da, și de-oiu găsi o față cinstită — așa una care să-și șteargă mâna de care voi prinde-o, când va alla cine sunt — să ți-o prezint? Da? (*Il bate ușor*)

peste obraz.) Fii în paza Domnului! (Merge la masa celorlalți).

Iohann. Și pe această copilă au trebuit să mi-o necinstească! (*lese trist prin mijloc și dispare după gard*).

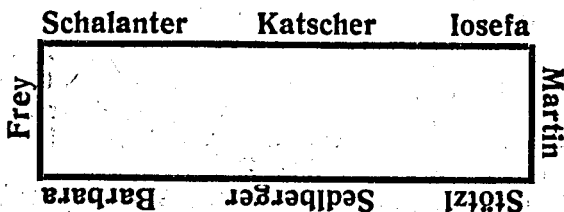
SCENA a IV-a.

Cei dinainte fără Iohann și Tonl. Muștirea.

(Din dreapta intră din când în când persoane și se așează la cele trei mese libere. Mostinger servește repede în dreapta și 'n stânga.)

Schalanter (*către Iosefa*). Na, șezi odată!

Dupăce s'a așezat Iosefa, șed persoanele la masa aceasta astfel:

Schalanter. Da, trebuie să vă prezint. Dumnezeu-lui, care ne face onoarea, e domnul sergent dela regimentul feciorului nostru. Dați-mi voie, mă rog! Colo e sora lui Martin, asta e baba mea,

— Barbara, o băbucă drăguță, — ceilalți, slavă Domnului, nu mă privesc.

Stötzl, Katscher, Sedlberger. Oho!

Schalanter. Vezi, domnule sergent, acum cunoști întreaga familie.

Frey. Da, acum cunosc întreaga familie.—Crâșmar, plata!

Mostinger (ocupat la o masă dindărat). Viu pe loc!

Schalanter. Domnule sergent, doar nu pleci? Nu ne-ar fi plăcut, să ne părăsești așa de curând, am mai avea ceva de vorbit — deoarece ni s'a dat prilej — câteva cuvinte despre Martin al nostru.

Barbara. Da, se plânge bietul, că ești prea aspru cu dânsul.

Frey. Poarte-se altfel și pe urmă n'o avea de ce să se plângă.

Barbara. Dar unui om tânăr n'ar trebui să-i bagi toate greșelile 'n samă.

Frey. Și dacă te silește!

Barbara. Pepi, vino 'ncoace, să pui și tu o vorbă bună pentru fratele tău.

Frey. Lasă copila, să șadă acolo.

Schalanter. Să rămâe numai acolo, pe fete nu pune domnul sergent nici un preț.

Martin. Slavă Domnului, pot doar vorbi și singur pentru mine. Aș fi voit numai să știu de mult, de ce se poartă astfel tocmai față de mine.

Frey. Pentrucă mă întreb înainte părinților D-tale, n'am să-ți rămân dator cu răspunsul. Purced

astfel față de D-ta nu din ură, ci îmi îndeplinesc datoria. D-ta ești cel mai neglijent, ești un bețiv, un bătăuș —

Barbara. Astea-s slăbiciuni.

Sedlberger. Omul nu-i dobitoc, chiar dacă-i soldat.

Frey. Și cum poți cere să-ți trec toate cu vederea, nu 'nțeleg. Avem în companie oameni din cele mai bune case și-și îndeplinesc datoria fără multă vorbă, și nu ți se poate îngădui să strigi înaintea lor c'ai fi prea pe sus, încât să fii ostaș.

Martin. Nici nu's născut să fiu ostaș.

Frey. Te cred. Inșă dacă încerc după puterile mele să fac din D-ta ostaș, atunci o fac numai spre binele D-tale, și poate vei înțelege odată lucrul acesta.

Martin. Îți mulțumesc frumos, dar nu te osteni înzadar. Am părinții mei și n'am nevoie de episcop, și dacă nu's pentru armată, nu's!

Frey. D-ta și de altfel nu ești pentru nimic.

Martin. Oho, domnule sergent, ia întreabă oamenii dela masa asta cari mă cunosc mai bine.

Schalanter. Ah, domnule sergent, Martin al nostru e băiat deștept!

Stötzl. Martin Schalanter știu că-i om odată!

Sedlberger, Ai înțeles?!

Frey (*se ridică*). Cu cine vorbesc? Eu cred că numai cu Martin Schalanter! (*Către acesta.*) De unde vine harțagul acesta, nu 'nțeleg. Pare-mi-se că ți s'au trecut prea multe cu vederea, pe când

erai acasă, și n'ai avut pildă destul de bună înaintea ochilor.

Schalanter. Cu asta bate 'n noi!

Frey. Dar lumea sau moaie sau frânge așa un arșag. Câtă vreme sunt mai mare peste D-ta, voiu îngriji eu să nu faci companiei rușine nici în cazarmă, nici afară de cazarmă, despre asta te asigur, și acum am încheiat-o. Sănătate bună! (*Se întoarce.*) Domnule crâșmar!

Schalanter. Il lași să-și bată joc de tine și de noi?!

Martin. Lasă-l în pace, tată! Nu mă întărâta! D-ta știi, dacă încep eu odată, atunci nu-i bine.

Schalanter (*disprețuitor*). Ești un laș.

Frey (*numără lui Mostinger buni în palmă*).

Martin (*oțărât*). Domnule sergent, nu-i bine să ațâți pe cineva astfel! Ai înțeles? S'a întâmplat adesea, că după ce și-a primit un bărbat din front partea lui cu vârf și'ndesat, și-a primit pe urmă și sub-ofițerul partea lui, care i-a fost de-ajuns.

Frey. Amenințarea asta proastă n'o aud dela D-ta pentru prima dată, dar n'o bag în samă nici acum.

Schalanter. Atunci aruncă-i în față povestea cu femeea lui Stolzenhaler, ca să ajungem și noi odată la cuvânt.

Frey (*apropiindu-se repede*). Ce fel de nume ai rostit?

Martin. Nu-l cunoști? Ha-ha! Dragă domnule sergent, ia-ți drept învățătură, că nu-i bine să

te'ndușmănești nici cu aceia, pe care-i disprețuiești, pentrucă nu poți ști ce tonoașe-ți pot face!

Frey (*încremenit*). Ce înseamnă asta?

Martin. Asta înșamnă c'am stat la pândă îndărătul unei anumite vile, și că femeea cu pricina nu poate veni, pentrucă bărbatul ei știe totul!

Frey. Pentru Dumnezeu, ai denunțat o biată femeie? Ai nenorocit o femeie ce nu se poate apăra, numai ca să te răsbuni asupra —! Ah, asta-i o lașitate, ești mai mizerabil de cum te-am crezut, ești într'adevăr așa, cum se poate aștepta dela un om, al cărui tată e un bețiv, ear mama o haită.

Schalanter. Zdrobește-!!

Martin (*s'aruncă pe dinaintea mesei asupra lui Frey*). Retrage ce-ai spus!!

Frey (*îl înfașcă de guler și-l învârte în jurul său*). La o parte, mișelule! (*Merge pe dinaintea mesei și dă'n cărare*).

Martin (*se repede spre pușcă, o smulge de pe cui și strigă 'ntr'un ton liniștit, ca și-când ar mai avea să-i spuie ceva cu totul indiferent*). Domnule sergent! (*Împușcă, cum se'ntoarce sergentul spre dânsul*).

Frey (*cade jos fără să mai poată spune vr'un cuvânt*).

Martin (*aruncă pușca la oparte*). De-acum nu-i mai mânca pe nimeni!

Iosefa (*a sărit drept în picioare, și-a astupat urechile la detunarea împușcăturii, și acum aleargă*

spre Martin strigând) Pentru Dumnezeu! Martin, ce-ai făcut?

Martin (apărându-se). La o parte! Lasă-mă să fug! (Se repede după culisa din stânga).

Iosefa (urmându-i).

(Când a întins Martin pușca asupra lui Frey, s'a făcut la mese următoarea mișcare: îndărăt, la masa din stânga, se ridică gesturi de potolire atât pentru Martin, cât și pentru Frey; îndărăt, la masa din dreapta, se pleacă persoanele în jos, ca să nu cadă jertfă unei împușcături greșite; înainte, la masa din dreapta, s'a încercat prin mimică să-l oprească pe Frey de-a se întoarce, deși era acum întors cu spatele către societatea asta. După ce a detunat împușcătura, se desfac grupurile acestea și se îngrămădesc cu toții înspăimântați, rămânând încremeniți, afară de Barlera, care se ridică și pe urmă cade pe scaunul, unde șezuse Frey, lângă Schalanter).

Toți (îngrămădindu-se). Omor! — Ajutor!
L-a'mpușcat!

Barbara (frângându-și mânilor). Ah, pentru Dumnezeu sfântul!

Mostinger (strigând). Jandarmi!

(In zgomotul acesta general cade cortina din mijloc)

(deodată)

SCHIMBARE

Regiune într'un parc. Un fânaț mic împrejmuit de tușiuri, între care numai în dreapta și'n stânga cărări în-

guste (culisa întâia), în fund, la mijloc, un drum larg, care duce deacurmezișul scenei din față și formează o ridicătură mică, pe care trebuiesc s'o urce și s'o coboare ceice intră pe scenă. Deasupra un cer senin, cu stele. Scena rămâne câteva clipe liberă.

SCENA a V-a.

Hedwig (*apare pe cărarea îngustă din stânga, istovită*). Doamne, iarăși locul acesta! De câteori l-am trecut până acum! Rătăcesc de spaimă să nu fiu urmărită, și după cum văd tot în același loc. Ah, nu mai e cu putință să-l aflu pe Robert. Să mă odihnesc. Să-mi adun puterile și să-mi întăresc curajul. Și pe urmă am să apuc de-a-dreptul înainte, trebuie să dau odată de vre-o casă omenească. (*Se așează pe un dâmbușor în stânga.*)

SCENA a VI-a.

Cei dinainte. Iosefa și Martin apar pe drumul cel larg.

Iosefa (*care-l duce pe Martin, îngrijată*). Martin!

Hedwig (*încet, cu frică*). Cine vine?

Martin (*clătinându-se*). N'ajută nimic. Nu mă mai țin picioarele. Mi-a intrat frica'n oase. Mi se sbate inima, — ca și când ar vrea să iasă afară! Lasă-mă! (*Cade jos.*)

Iosefa (*îngenunchiază alături și-i pune capul în poală*). Așa, mai odihnește o leacă, dar nu mult!

SCENA a VII-a.

Cei dinainte. Tomerl și Schoferl (*năvălesc înlăuntru peste drumul cel larg*).

Tomerl. Mi se pare că astăzi vom cădea 'n căpcană!

Schoferl (*aleargă spre stânga*).

Tomerl. Schoferl, nu pe-acolo, c'ajungi la Dunăre! (*Zărește pe Martin și Iosefa.*) O, iată că vin doi! Cărăbăniți-vă! Vine patrula! (*Iese cu Schoferl prin partea dreaptă, dinainte*).

Iosefa. Martin, pentru Dumnezeu!

Martin. Poate să vie patrula! Tu fă ce vrei, eu nu pot merge mai departe!

SCENA a VIII-a.

Cei dinainte afară de Schoferl și Tomerl.
Patrula de noapte. Înainte Kraft și Werner, apoi Frey dus pe năsălie de patru bărbați. Urmează Hutterer, Sidonia, Stöber, Seeburger și jandarmi, cari escortează o ceată de vagabonzi de

ambele sexe; cetățeni întovărășesc patrula cu felinare și făclii.

Kraft (pe când apare). Numai tot înainte, drumul cel mai scurt!

Werner. Pentru dânsul și cel mai scurt e lung. (Se vede în fund venind cu năsălia.) Moare până ce-ajungem noi în drum.

Frey (slăbit). Apă! (Convoiul se oprește).

Kraft. Ce-i?

Seeburger. Cere apă.

Kraft. Atunci stați puțin și dați-i.

Werner. Unde-i ulciorul? Faceți lumină! (Se aduce o lumânare).

Hedwig (însăpăimântată, a tras cu urechea la cele ce s'au întâmplat; se ridică, și după ce s'a așezat năsălia jos aproape de dânsa, îl recunoaște pe Frey la zarea torțelor.) Pentru Dumnezeu! Robert! (Se aruncă asupra năsăliei).

Kraft. Doamne, ce s'a întâmplat aici iarăși?

Sidonia. Bietul nostru copil!

Kraft. Ah, doamna, pe care m'ai rugat s'o caut. (Pe urmă se așează năsălia astfel, încât publicul vede cum i se întinde muribundului ulciorul, însă nu-l vede și pe muribund).

Seeburger (care șade cu Stöber lângă Martin și Iosefa). Domnule șef!

Kraft (se apropie de grup).

Stöber (luminează grupul c'un felinar). Asta-i.

cunoscută în partea noastră a oraşului. (*Semnificativ.*) Se numeşte Schalanter!

Kraft. Acesta-i frate? (*Nu răspunde nici unul.*) Ajutaţi-i băetanului să se scoale şi legaţi-l!

Martin (*sare 'n picioare*). Pentru ce?

Kraft. Ştii prea bine, mişelule! — Târfa la ceilalţi vagabonzi, şi bărbatul chiar astăzi înaintea autorităţilor militare competente. (*Martin şi Iosefa sunt duşi îndărăt*).

Kraft (*către Hutterer şi Sidonia*). Vă rog să îndepărtaţi pe fiica D-voastră de aici!

Hedwig (*stând şi acum în genunchi lângă năsălie*). Nu, — nu!

Kraft. Avem grabă, orice întârziere e primejdioasă pentru ...bolnav; dacă vrei să mergi alături de năsălie, poţi merge. (*Către cei ce duc năsălia.*) Aideţi, încetişor. (*Năsălia se ridică, alături stă Hedwig şi ţine mâna dreaptă a lui Frey, care atârnă în jos în mâna ei şi o apasă la obrazul ei plin de lacrimi*).

Frey. Ce mână-i asta?

Hedwig (*plângând*). A mea.

Frey. A ta, Hedwig?

Hedwig (*suspînând*). Da!

Frey (*în tonul trăgănat caracteristic celor ce se află 'n ultimul delir*). Ah! — noaptea e aşa de frumoasă!

Kraft (*mişcat, face 'ncetişor semn celor ce-l duc*). Înainte!

(Convoiul se pune 'n mișcare, Hedwig ține strâns mâna muribundului într'a ei. Indată ce dispare năsălia și cu dânsa cele din urmă persoane, se vede căzând o stea.)

(Cortina cade repede.)

ACTUL IV

Decorația : grădină ca 'n actul I-ii. E desdimineată.

SCENA I-a.

Schön și Anna învăluiți cu lucrul în grădină ;
Eduard intră prin mijloc.

Eduard. Bună demineăța, iubiților părinți !

Schön. Bună demineăța, Eduard !

Anna (*către Schön*). Uși iarăși de respectul ce-l datorești. (*Către Eduard*.) Bună demineăța, preasfințitul nostru părinte, dar ce te-aduce așa de demineăța încoace ?

Eduard. Grija m'aduce. Ieri i s'a publicat nenocitului Martin Schalanter sentința de moarte și azi demineăța va fi împușcat. Cred c'ar fi bine să se tănuiască aici în casă lucrurile acestea și să se ascundă ziarele câteva zile. Dacă ar auzi toate aceste amănunte urâte domnișoara Hedwig, — am vrut să zic tânăra doamnă Stolzenthaler, decând s'a despărțit de bărbat, nu știu cum să-i mai zic — cred că s'ar întrista din cale afară.

Anna. Firește, asta n'ar fi bine! Doamne, de când și-a îngropat copilașul, înainte de opt zile, și-așa n'o mai poți cunoaște. Noaptea nedormite și întristarea au închercit-o cu totul pe biata femeie. Da, da, acum mă reped mai bine până 'n casă — la dâșii se scoală toți de demineață — de altfel li-ar putea pica 'n mână ziarul de astăzi, și, bine zici, asta n'ar fi cu cale.

Schön. Da, acum are dreptate Sfinția Sa Părintele nostru, dar înainte de ce s'a întâmplat, a făcut o prostie.

Anna. Un preot nu poate face așa ceva nicio dată. Cine-ar fi putut ști, cum s'o slârși? După ce s'a întâmplat, e ușor de vorbit.

Schön. Na, oare când am putea noi spune ceva, dacă nu după ce s'a întâmplat, noi oamenii din popor care și-așa n'avem de zis nimic înainte?! Ce-am zis, rămâne: n'a judecat bine înainte.

Anna. Ar fi putut el oare face contrarul.

Schön. Asta așii de loc nu; știu bine că nu poți spune nici așa, nici așa, ca să nu fii pe urmă cârtit de lume; să fi spus, cum ar fi spus, tot nu era bine; dar vreau să-i spun ce-ar fi putut face — pentrucă se vede și se 'nțelege foarte bine — adică să fi privit lucrurile mai de aproape, — știi așa — așa! Ei da, uite ce comedie, acum nu mai știu nici singur ce-ar fi trebuit adică să facă!

Eduard. O, astăzi știu eu prea bine. Aș fi trebuit mai întâiu să cercetez cu de-amănuntul lucrurile, și-apoi s'ar fi căzut negreșit să-l desfățuesc

pe tatăl Hedwigei dela legătura pusă la cale fără voia copiilor.

Schön (*compătimator*). Aşa-i!

Anna. Ah, Doamne! De ce nu ți-a venit în minte asta mai dinainte?

Eduard. Da, de ce! Dar să vă spun drept, mă gândeam atunci numai la voi și la mine, și eram deprins să vă ascult întotdeauna, și dacă nu m'am amestecat, am voit să vă fac o bucurie, și pe urmă am crezut, că-i și spre binele meu, dacă nu mă amestec.

Schön. Da, da, dragul meu Eduard, și tu ne-ai fost singura noastră grijă, dar cu toate aceste, nu ne-am putut gândi numai la noi; orișice jertfă ce ai fi adus-o de dragul nostru, nu ne-ar fi făcut nici o bucurie, și dacă vezi că ceva trebuie să se întâmple, datoria ta e să cercetezi, de ce și pentru ce? Nu-i așa?

Eduard (*îi prinde pe-amândoi de mână*). Da, știu. Voi mi-ați fost cei mai buni îngrijitori ai copilăriei mele, cei mai credincioși sfătuitori ai tinereții mele, și acum, după ce-am trăit atâția ani în înțelegere și când ne leagă cele mai mici și cele mai mari amintiri, acum îmi sunteți cei mai cinstiți, cei mai iubiți și cei mai buni prieteni. Dumnezeu vă fie, scumpilor părinți! (*Le strânge mâna și iese'n tract*).

Schön (*Pauză scurtă*). Auzi, babă? Când vom muri, are să plângă puțin băiatul nostru.

Anna (*își șterge ochii*). Atunci să nu murim.

SCENA a II-a.

Cei dinainte fără Eduard. Iosefa, apoi Schalanter și Barbara.

Iosefa (*intră prin mijloc într'un costum vechi de demineață, cu părul dat numai îndărăt și strâns într'o rețea; deasupra o bonetă cochetă; în picioare pantofi împodobiți*). Bună demineața! Scuzăți-mă! Am văzut, c'a intrat aici preotul; am să-i spun că are o funcție grabnică.

Schön. Trebuie să aștepti puțin, că vine 'ndată.

Anna (*îngână*). Na, frumoasă treabă, să vorbească cu așa una.

Schön (*așișderea*). Firește că va vorbi și cu dânsa. E preot și trebuie să stea de vorbă cu orișicine, de-ar fi disprețuit chiar de toată lumea; și dacă Domnul nostru Isus Hristos a vorbit cu păcătoase, nu se va ținea el doar mai presus decât Dânsul!

(Schalanter și Barbara apar după grilaj.)

Barbara. Pepi!

Iosefa. Cine mă strigă? A, D-ta ești!

Barbara. Avem să te 'ntrebăm ceva.

Iosefa. Ei, poftiți.

(Schalanter și Barbara trec în grădină. Schalanter se oprește lângă porțiță și stă cu capul plecat.)

Barbara (*către Schön*). Nu bănuieți, domnule Schön, ne-am luat după fiica noastră, pentrucă am văzut-o trecând grăbită peste drum — ieșim îndată — astăzi mai bine să ne ferim de ochii lumii. (*Către Pepi*.) Ai fost la Martin înlăuntru, Pepi ?

Iosefa. Nu ! Nu i-a fost dor de mine, și asta nu-i nimic pentru mine. Și-așa am plâns toată noaptea. I-am trimis eri înlăuntru pe Lenuța, la care ținea înainte așa de mult, i-am dat să-i ducă țigări și câteva parale.

Barbara. Pe noi nu ne-a lăsat să intrăm eri la dânsul. N'a spus, că dorește să ne vadă ?

Iosefa. Nu !

Barbara (*către Schalanter*). Să mergem poate încolo.

Schalanter (*dă din cap fără să-și ridice privirea*).

Iosefa. Mergeți cu bine, numai să nu fie prea târziu, nu vă mai rețineți cu mine ; după scurtă vreme mă puteți căuta și pe mine în spital, altfel nu se poate.

Barbara (*se întoarce*). N'avem noroc cu copiii !

Schalanter. Da, da—noi cu dânsii—(*ridicându-și capul își pironeste privirea, pe rând, asupra fiecăruia*)—sau ei cu noi ! (*Iși pleacă iarăși capul și iese cu Barbara prin mijloc*).

Anna (*își încrucisează mâinile*). Ce-or fi având bieții pe suflet—ce-or fi având bieții pe suflet, asta nu-mi pot închipui deloc...

Schön. Nici eu, slavă Domnului !

SCENA a III-a.

Shön, Anna și Iosefa. Din tract vin: **Hutterer**, care aduce sub subțioară o perină, și **Sidonia**.

Amândoi duc la braț pe **Hedwig**,
Eduard le urmează.

Hutterer. (*Incărunțit*). Așa! Vino, copilul meu, poți șede afaă, dacă vrei, aerul nu e aspru ca să-ți strice. (*O însoțesc până la o bancă, îi așează perina la spate, să se poată rizima*).

Iosefa. (*Se apropie de Eduard care stă ceva la o parte de grup*). Părinte, iertați-mi, e ceva grabnic. Mă cunoașteți, nu-i așa?

Eduard. (*Dă din cap și privește îngrijat spre bolnavă*). Da! Nu-mi mai spune numele! Ce veste?

Iosefa. A spus fratele meu, c'ar vrea să vă mai vadă odată, și Sfinția Voastră știți că...

Eduard. Știu. Merg îndată la dânsul. (*Apropiindu-se de Hedwig*). Stimată doamnă, rămâneți cu bine. Puteți avea încredere! Dumnezeu, care va pus la încercări atât de grele, V'a da și puterea să le suportați.

Hedwig. (*Foarte palidă, arătând a fi atăcată, vorbește foarte încet, dar cu voce lămurită și cu accente din ce în ce mai slabe*). Lăsa-ți frazele, părinte! Știți cum se numește faptul, când cineva pregătește o încercare, ca să ajungă la un sfârșit, pe care-l cunoaște prea bine dinainte? Se numește

a experimenta. — Înainte de vre-o câțiva ani locuia în casa noastră un medicinist, pe care eu, pe atunci o copilă încă, nu-l puteam suferi de loc, pentru că tăia iepurași vii. Știa prea bine, cât de mult se poate lăsa pe puterea acestor animale, știa că vor peri de cuțitul său, sau cât vor mai trăi chinându-se, dacă prin îngrijire bună au primit destulă „putere să supoarte încercările“. — (*Zimbind ușor*). Voiți să cred, că Dumnezeu ar fi un astfel de medicinist? (*Voind să vorbească* *Eduard, ridicând mâna, continuă*). Vreau să vă spun, ce mă mângăie. Am îndeplinit o poruncă, singură care cuprinde juruința: „ca să-ți fie bine pe pământ și să trăiești mulți ani“. Binele n'a voit să vie; dar am nădejde 'n Dumnezeu, că și cealaltă parte juruinței nu se va îndeplini și că încurând copilul meu mă va chema după dânsul.

Eduard. O, de-aș putea să alung gândurile acestea din sufletul D-voastră.

Hedwig (*Clatină din cap, zimbind cu blândețe*). Nu! nu sunteți în stare. (*li întinde mâna*). Mergeți cu bine, părinte!

Eduard (*Se închină și iese prin mijloc*).

Sidonia (*Apropiindu-se*). Biata Hedwig!

Hedwig (*In ton rugător*). Aș vrea să rămân acum singură.

Hutterer. Dragă, poate tot ar fi mai bine să rămâie cineva lângă tine.

Hedwig. (*Clatină din cap, că nu*). Vă mulțumesc pentru grijă.

Hutterer (*Cu durere*). Vrei să spui că ne-am trezit prea târziu...

Hedwig. Doar n'am spus nimic. Dacă vă par acum un reproș viu, atunci, cel puțin, nu-mi dați de cunoscut, că și așa nu voiu mai trăi mult.

Hutterer (*Zguduit*). Copilă! — (*Buimăcit de cap apucă mâna soției sale*). Sidi! — (*Iși trece mâinile prin păr și izbucnește 'n plâns*). Ah, cărunt — cărunt — asta-i coloarea adevărată — coloarea adevărată. (*Iese 'n tract urmat de Sidonia*).

Schön (*Impinge pe Anna spre porțița grădinii*). Du-te, mamă! (*Se apropie de Iosefa și-i pune mâna pe umăr*). Hei! Vino!

Iosefa (*Ștergându-și ochii cu șorțul*). Da!

Hedwig (*Ridicându-și privirea*). Cine-i aceea? Fata asta pare c'aș cunoaște-o. (*Se cutremură*). Ah da, o cunosc! (*Iși trece mâna peste frunte și creștet*). A fost vorba și de dânsa. Suntem doar de aceeași pănură.

Schön (*mânios*). Doamnă Stolzenthaler, cine a îndrăznit oare vr'odatră să spuie așa ceva despre D-ta...

Hedwig. Numai nu te aprinde, bătrâne! (*Desprinde buchetelul dela piept*). Pe-aceste le-am luat eri din glastră.

(*Scoate o roză albă și o ține înaintea Iosefei*). Peste noapte — palidă — și ofilită, — se potrivește? Poștește de-o ia! Unuia sau mai multora noi totuși rămânem două vândute!

Iosefa (*Ține cu amândouă mâinile stânga Hedwigei și-o apasă la buze*).

(*Cortina din mijloc cade repede*).

SCHIMBARE

O chilie în temniță. Ușa se află în perețele din fund, aproape de colțul stâng al camerei; în colțul din dreapta se află patul. În mijlocul peretelui din dreapta se vede o fereastră, prin care pătrund înăuntru razele soarelui de deminează și se refrâng pe zidul din preajma ferestrii.

SCENA a IV-a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Temnicerul Atzwanger, Martin, apoi Eduard.

Atzwanger (*stă lângă ușă*). Să nu vie bătrânii înăuntru ?

Martin (*șede pe pat cu coatele pe genunchi și cu capul sprijinit în podul palmelor. Dă din cap că nu*).

Atzwanger. Să nu remâie afară ? (*Se dă îndărăt*).

Eduard (*apare la ușă și-i arată lui Atzwanger o hârtie*).

Atzwanger. Mă rog, intrați, părinte ! (*Il lasă pe Eduard să intre, apoi iese trăgând ușa după dânsul*).

Martin (*întâmpină pe Eduard*). Ah, tu ești, Eduard ?

Imi pare bine c'ai venit!

Eduard. Văd, că te-ai recules.

Martin. Imi mai fac curaj. Bine mi s'a întâmplat, — și'n orice caz, e mai bine așa, decât să li rămas de isbeliște printre oameni. Mi se pare că-s o fiară sălbatică ajunsă prea târziu la minte omenească. — (*Privește spre ușă.*) E târziu acum, nu-i așa?

Eduard (*privind într'o parte*). Nu-i târziu. Ai vrut ceva dela mine? Te pot servi poate cu ceva?

Martin. Nu! Am vrut să te mai văd odată și să-ți spun, că mi-ai fost cel mai drag dintre tovarășii mei de joc, deși în anii din urmă ne-am îndepărtat tot mai mult unul de altul. Mi-ai fost cel mai drag și totodată și cel mai urât, pentru că erai totdeauna înaintea mea, câte odată te-am și invidiat, și de o bucată de vreme știu și pentru ce. Pentru casa ta părintească liniștită și cinstită. Cum stai acum înaintea mea, îmi aduc aminte de zilele fericite, — când nu înțelegeam nimic. — Ar fi putut să fie cu totul altfel.

Eduard. Nu te gândi la trecut.

Martin. Să nu mă gândesc la trecut, Eduard, dar unde? În viitor și așa nu-i nimic. (*Privește iarăși spre ușă.*) Cum trece vremea!

Eduard. Aștepți pe cineva?

Martin. Tu știi doar ce trebuie să aibă omul chiar cel mai rău — o inimă, pe care se poate sprijini în ceasuri grele. O inimă, pe care se poate lăsa, care-ți dorește numai binele, cu toate că i-ai

făcut uneori numai rău. De altfel m'aş duce amrât de aici, amărât de tot.

Eduard. Spune-mi numai cine, Martin! E încă doar vreme, ca să...

Martin. Trimit după dânsa? Nu! Trebuie să vie singură. Milă ai doar și tu cu mine — însă ea — ea m'a iubit totdeauna — și iubire, iubire aş mai vrea să văd, înainte de ce merg din lumea asta.

SCENA a V-a

Cei dinainte. Atzwanger și Herwig.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Atzwanger (*deschizând uşa*). Schalanter, a venit cineva!

Herwig (*se apropie de uşă*).

Atzwanger (*iese, uşa rămâne deschisă*).

Martin. Bunică! (*Se repede spre dânsa*).

Herwig. Nu mă atinge cu mânilor — cu mânilor nu! (*Işi razimă capul de uşorul din stânga, plângând încet*.) Asta am trebuit să ajung eu cu tine, Martin? N'aş fi crezut! N'aş fi crezut niciodată!

Martin. Ah, bunică, bine c'ai venit! Ştiu prea bine că nu-mi mai poate ajuta nimic și că rău ți-am resplătit dragostea, credința și grija, însă d-ta ești pe pământul lui Dumnezeu singurul suflet, după care îmi pare rău. (*Cu mânilor încrucişate*.) Fie-ți milă de mine, bunică, fie-ți milă!

Herwig. Merg acum greu la bătrânețe, mi-au slăbit picioarele și aveam ceva aici (*arată la inimă*), dar de văzut, totuși am trebuit să te văd, Martin, și n'am venit să-ți îngreuez inima.

Martin. Mi se îngreuiază ea singură. De ma'r fi lăsat să te ascult pe d-ta, bunică, aș putea fi acum în fața lumii un om detreabă, și câte bucurii nu ți-aș putea face și d-tale acum la adânci bătrânețe,—dar așa am adus ocară și rușine peste părul acesta alb, și acum ar trebui să umblu liber în lumea încălzită de razele luminoase ale soarelui, of, Doamne, și eu sunt numai un biet diavol, care s'a făcut așa de negru numai încetul cu încetul. Nu'treb de-i cu dreptate — dar e omeneste, să-l lași să'ngenunchieze — să-și arunce cea din urmă privire peste țară — să-i lege ochii — și „gata“ — ah! (*Cade jos și cuprinde genunchii bătrânei Herwig.*) Bunică, ajută-mi!

Herwig (*leșină*).

Eduard (*ii sare în ajutor, încet*). Martin!

Martin (*se ridică repede*). Pentru Dumnezeu! Ce-i cu dânsa? Bunică, fii cuminte! Bunică sunt doar iarăși îmbărbătat — auzi? Eduard, fie-ți milă de dânsa, uit'-te cum tremură, du-o,—după ce mă vor îndepărta puțin — în sus, mergi cu dânsa pân' acasă și n'o lăsa singură, împlinește-mi dorința asta! Eu sunt iarăși îmbărbătat, bunică, e vorba doar numai de-o clipă, apoi s'au trecut toate și e bine pentru mine și cu dreptate. N'ai frică de mine, mi-î în grijă numai de d-ta, numai de d-ta.

Herwig. Nu te'ngriji, sunt iarăși cum trebuie să fiu. Rămâi numai tu tare, Martin!

Martin. Da, bunică! (*Liniștit*). Ieșiți pe scări în sus.

Eduard. Martin, dacă totuși ai dori să-ți mai vezi părinții...

Martin. Nu! N'au ce-mi ierta, și n'am ce le cere.

Eduard (*într'un ton de înduplecare împăciuitoare*). Gândește-te la porunca a patra!

Martin. Dragul meu Eduard, fie ți-i ușor, tu nu știi că pentru unii e cea mai mare nenorocire să fie crescuți de părinții lor. Dacă-i înveți în școală pe copii: „Cinstește pe tatăl tău și pe maică-ta“, atunci spune-le și părinților, dela amvon, ca și ei să fie vrednici de cinstea și ascultarea copiilor. (*Pe dinaintea ușii trec soldați în rând*).

Atzwanger (*apare în ușă*). Schalanter!

Martin. Iată că vin! Puținii pași, ce-i mai am de făcut, nu-mi mai ridic privirea dela pământ, cea din urmă privire vreau să-mi fie însemnată de acea față cinstită, de acei ochi credincioși, din cari am stors atâtea lacrimi, și cari au veghiat și asupra leagănului meu. Bunică, nimeni nu mai știe, ce va fi pe urmă, dar — ori ce-ar fi — ca să pot merge mai liniștit, iartă-mă!

Herwig (*îi pune mâinile pe cap*). Dumnezeu să te ierte, precum te iert eu — și lumea, precum te va ierta Dumnezeu.

Toți trei. Amin!

(Se aude sunând un clopot.)

SFÂRȘIT.

Din Biblioteca

„BUCOVINA”

edată de D-nul I. E. TOROUȚIU, profesor,
au apărut până acum următoarele numere, a 25 b.:

No. 1. *A. Russo*: **Cântarea României.**

No. 2. *I. E. Torouțiu*: **Oameni și cărți.**

No. 3. *Fr. Schiller*: **Semele**, poem dramatic în
2 tablouri, tradus de *Maria Cunțan*.

No. 4. **Frunză verde**, cântece populare din Bu-
covina, culese de *I. E. Torouțiu*.

No. 5—7. *Fr. Grillparzer*: **Străbuna**, tragedie
în 5 acte, tradusă în metrul original de *I. E.*
Torouțiu.

No. 8. **Povești populare**, adunate de *I. E.*
Torouțiu.

No. 9—10. *W. Goethe*: **Suferințele tânărului
Werther**, roman, tradus de * * *. Traducerea este
însoțită de un întins și documentat studiu despre
geneza romanului și influența lui asupra literaturii
universale.

No. 11—16 *Dr. Aurel Morariu*: **Bucovina, 1774—1914**. I. Istoricul anexării. — II. Poporația, școala, biserica, starea economică, administrația și justiția din timpul anexării.—III. Sistemele și rezultatele obținute de stăpânirea austriacă în : politica poporației, școală, biserică, economie, administrație și justiție. — IV. Participarea Bucovinei la războiul de față.

*

Din nenumăratele dări de samă ce s'au făcut acestei frumoase, interesante și documentate scrieri spicuim cele ce urmează :

D-1 prof. **A. C. Cuza** în „*Unirea*“, Anul IV, No. 13: „...*Broșura aceasta, bazată pe cunoștinți istorice și statistice, merită să fie citită de toți Românii, cari se interesează de acea parte de țară. Cu o delicată atenție, autorul o dedică : „celor ce vor desrobi-o — Ostașilor Români“...*

*

D-1 prof. **N. Iorga** în „*Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale*“, Anul II, No. 3—4 (Martie-Aprilie) 1915, făcând o dare de samă pe 24 pagini asupra scrierii „*Bucovina 1774—1914*“ de **Dr. A. M.**, închee cu următoarea apreciere

„... D-l Morariu ne datorește o urmare a acestei publicații, care impune prin o precisă documentare și prin o senină obiectivitate a stilului“.

*

In ziarul „*Neamul Romanesc*“ Anul X, No. 17, D-l D. Moldovanu, ocupându-se într'un lung articol de scrierea „*Bucovina*“, zice între altele: *„... Prin felul cum a fost alcătuită, și chiar prin faptul că aduce lucruri nouă sau uitate, broșura d-lui Morariu e cât se poate de folositoare, sosind într'un timp când se simția mai ales nevoia ei.“* E un fel de călăuză broșura aceasta, o mică enciclopedie a Bucovinei, cuprinzând toate chestiunile de interes în momentele acestea etc...”

*

In revista „*Flacăra*“ No. 28 anul IV. D-l C. P. Hasnaș insistând într'un articol asupra aceleiași publicații, zice între altele: *„...Bucovina e studiată într'o interesantă broșură de către D-l dr. M. Autorul se ocupă de toate aspectele vieții bucovinene... In studiul tuturor acestor aspecte autorul aduce o mare grijă pentru documentarea exactă și pentru lămurirea generalităților prin exemple vii. Din această cauză broșura sa nu este numai instructivă, dar și de o lectură foarte plăcută...“*

*
**

No. 17—19. **Ludwig Anzengruber**: *Porunca a patra*, tragedie din popor în 4 acte, tradusă din dialectul vienez de *M. Baci* și *I. E. Torouțiu*. Traducerea e însoțită de o introducere, în care se insistă asupra vieții și activității literare a lui *Ludwig Anzengruber*.

Această colecție se află în depozitul general al **Librăriei Pavel Suru**, București, Calea Victoriei No. 85. — Prin aceeași librărie se pot procura și următoarele cărți mai noi :

Alighieri Dante: **Divina Comedie—Infernul**, traducere de *N. Gane*. Lei 4.—

B. (Dr. W.) Valea din Almeria. — Istorie morală pentru tinerime traducere de *Arhiereul Anthim Petrescu-Botoșăneanu* Lei 1.30

Băicoianu C. I.: **Dunărea** — Privire Istorică, Economică și Politică. Lei 10.—

Bănescu N.: **Un dascăl uitat**: *Grigore Pleșoianu*. Lei 1.—

Bauberger W. Dr.: **Tânărul din Nysa** — Istorie din veacul I al erei creștine, traducere de *Arhiereul Antim Petrescu-Botoșăneanu*. Lei 1.—

Bettex F.: **Minunea** — traducere de *I. Negoită* și *Prof. I. Mihălcescu*. Lei 1.—

Bogdan I.: **Sămile mănăstirilor de țară din Moldova pe anul 1742**. Lei 2.—

Bogdan-Duică Gh. : Orariul antemeridian în gimnazii și licee. Lei 1.20

Casimir V. Al. : Bosforul. Lei 2.—

Chiru-Nanov I. : Ochiul Dracului, Schițe și Novele. Lei 1.50

Demetrius V. : Tinerețea Casandrei, Roman Lei 2.—

Dinescu Dr. N. I. : Ne mor copiii! Slăbește neamul, Vederimedico-sociale. Lei 1.—

Dragomanof de V. : Femeia și noua generație, Schițe și moravuri. Lei 1.—

Eftimiu Victor. : Cocoșul Negru, Fantezie dramatică în 6 acte. Lei 2.—

Enescu Ion și Enescu Iuliu. : Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureș, din punct de vedere Agricol, Cultural și Economic. Lei 4.—

Eminescu Mihail. : Opere complete Lei 6.50

Filitti Ioan, Politica externă a României, și atitudinea ei în conflictul European. Lei —.25

Flammarion C. : Dumnezeu în natură, Astronomie populară, traducere de *I. Mihălcescu*, vol. I. Lei 2.—

Furtună Dumitru. : Ion Creangă, cuvinte și mărturii. Lei. 1.50

- Gâțeu Ștefan.** : Studiu asupra băncilor și cooperativelor românești din Transilvania și Ungaria. Lei 1.25
- Găvănescu C. Maior și I. Manolescu.** : 1914—1915. Războiul cel mare. Lei 6.80
- Haret C. Sp.** : Mecanique Sociale Lei 3.—
- Huțan V.** : Din țara fagilor, poezii. Lei 1.50
- Iorga N.** : Amintiri din Italia. Lei 1.—
- Iorga N.** : Câte-va știri despre comerțul nostru etc... Lei —.20
- Iorga N.** : Dardanelele.—Amintiri Istorice —30
- Iorga N.** : Desvoltarea ideii unității politice a Românilor. Lei 1.25
- Iorga N.** : Notes et Extraits pour servir a l'Histoire des Croisades au XV siecle. Lei 5.—
- Lazăr Victor.** : Creșterea în familie. Carte scrisă pentru mamele române. Lei 3.—
- Maiorescu Titu** : Discursuri Parlamentare. Vol. V (1895—1899). Lei 3.50
- Moruzzi C. Dumitru.** : Moartea lui Cain. Roman social. Lei 3.—
- Napoleon I.** : Viața și faptele lui, traducere de Nădejde I. L. Lei 3.50
- Navârlie C. I.** : Filozofia lui Schopenhaur. Lei 2.50

- Nazarie Const. Iconomul.*: Morala Talmudului Lei 10.—
- Negulescu A Căpitan.*: Războiul sub apă, pe înțelesul tuturor. Lei 1.—
- Nicolescu-Chic I.*: Cu cine mergem. — Revistă. Lei 1.—
- Pârvan V.*: Cetatea Ulmetum. Lei 2.—
- Pârvan V.*: Zidul Cetății Tomi. Lei 1.—
- Petrașcu N.*: Marin Gelea. Roman. Lei 7.50
- Pop V.*: Domnița Viorica. Roman. Lei 2.—
- P. V. și N. I.*: Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul. Suprafață. Sol. Industrie, etc. BCU Cluj / Central University Library Cluj Lei 5.—
- Popescu Simion.*: Legăturile bisericii noastre cu patrihia din Constantinopol. Lei —.65
- Puțurianu I. Dr.*: Pe câmpul de luptă —.70
- Raica I.*: Un străin ingrat. Răspuns lui Sobru. Lei —.50
- Rosetti Radu.*: Adevărații provocători —.50
- Russo D.*: Critica textelor și tehnica edițiilor. Lei 3.—
- Russo D.*: Cronica Ghiculeștilor. Lei 2.—
- Rusu Abrudeanu & V. Stoica.*: Habsburgii, Ungurii și Români. Lei 3.—
- Sân-Giorgiu I.*: Freamăt. Poezii. Lei 2.—

- Sluşanschi Em.* : Bucovina în zilele Ruşilor. Lei 1.—
- Stere C.* : România şi Războiul European. Lei —.30
- Teodoru Dr. V.* : Primul ajutor medical în accidente, boli repezi etc... Lei 2.50
- Theuriet A.* : Floare de Crâng, roman, traducere de Alex. I. Spineanu. Lei 1.50
- Tolstoi L.* : Ce e banul? traducere de L. Nădejde. Lei 1.—
- Vaideanu Const.* : Făuritorul civilizaţiei de astăzi. Lei —.50
- Zagorîţ Gh.* : Târguri şi Oraşe între Buzău, Târgovişte şi Bucureşti. Lei 2.—
- Zamfirescu Duiliu* : Sufletul Războaielor în trecut şi prezent. Lei —.20
-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EGYETEMI KÖNYVTÁR

G 96 * 1921. MAR. 31.

KOLOZSVAR.

4

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj